

FSD1049 SANOMALEHDEN YHTEISKUNTA 1987

FSD1049 SOCIETY IN THE NEWSPAPER 1987

Tämä dokumentti on osa yllä mainittua Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon arkistoitua tutkimusaineistoa.

Dokumenttia hyödyntävien tulee viitata siihen asianmukaisesti lähdeviitteellä.

This document forms a part of the above mentioned dataset, archived at the Finnish Social Science Data Archive.

If the document is used or referred to in any way, the source must be acknowledged by means of an appropriate bibliographic citation.

Detta dokument utgör en del av den ovannämnda datamängden, arkiverad på Finlands samhällsvetenskapliga dataarkiv.

Om dokument är utnyttjat eller refererat till måste källan anges i form av bibliografisk referens.

Sanomalehden yhteiskunta 1994:
MUUTTUJALUETTELO JA LUOKITUSOHJEET

Tutkimuksen aineisto esitetään kaikkiaan viidessä havaintomatriisissa; kolme matriisia eritellyn lehtinumeron toimituksellista aineistoa, kaksi ilmoituksia ja mainoksia varten. Toimituksen aineiston erittelyt sisältyvät matriiseihin JUTUT, TOIMIJAT ja SIIRROT. Ilmoitusten ja mainosten erittelyt sisältyvät matriiseihin ILMOITUKSET (vastaa JUTUT-matriisia) ja ILMOITTAJAT (vastaa TOIMIJAT-matriisia). Alla olevan muuttujaluettelon muuttujat on esitetty siinä järjestyksessä kuin ne ovat havaintomatriisien sarakkeina.

JUTUT-matriisin rivi tarkoittaa Helsingin Sanomien numeron 20.10.1987 yhtä toimituksellista juttua, joka on eritelty alla olevan luettelon kohdan I juttukohtaisilla muuttujilla.

TOIMIJAT-matriisin rivi tarkoittaa yhtä jossakin jutussa roolissa tai toisessa esiintyvää toimijaa, joka on eritelty alla olevan luettelon kohdan II toimijakohtaisilla muuttujilla. Kunkin toimijan yhteyteen on liitetty kontekstitiedoiksi sen jutun juttukohtaiset muuttujat, jossa toimija esiintyy, ja sen pelin pelikohtaiset muuttujat (luettelon kohta III), joka jutussa esiintyy. Juttukohtaiset muuttujat ovat toimijakohtaisten muuttujien edellä, pelikohtaiset muuttujat niiden jäljessä.

SIIRROT-matriisin rivi tarkoittaa yhden toimijan yhtä tekoa eli siirtoa, jotka on eritelty alla olevan luettelon kohdan IV siirtokohtaisilla muuttujilla. Kunkin siirron yhteyteen, siirtokohtaisten muuttujien edelle on liitetty kontekstitiedoiksi juttukohtaiset, toimijakohtaiset ja pelikohtaiset muuttujat.

ILMOITUKSET-matriisin rivi tarkoittaa yhtä eritellyn lehtinumeron ilmoitusta tai mainosta, joka on eritelty soveltuvin osin alla olevan luettelon kohdan I juttukohtaisilla muuttujilla.

ILMOITTAJAT-matriisin rivi tarkoittaa yhtä jossakin ilmoituksessa/mainoksessa roolissa tai toisessa esiintyvää toimijaa, joka on eritelty soveltuvin osin alla olevan luettelon kohdan II toimijakohtaisilla muuttujilla. Kunkin toimijan yhteyteen, toimijakohtaisten muuttujien edelle on liitetty kontekstitiedoiksi sen ilmoituksen/mainoksen juttukohtaiset muuttujat, jossa toimija esiintyy.

Muuttujan nimi on seuraavassa luettelossa boldilla (suluissa muuttujan havaintomatriisiin kirjoitettu nimi).

00 Rivin järjestysnumero (ID)

I JUTTUKOHTAISET MUUTTUJAT

01 Jutun/ilmoituksen tunnus (TUN01)

Eritellyn lehtinumeron jutut numeroitiin 1:stä 226:een (ilmoitukset/mainokset 1:stä 1540:een). (Matriisissa ILMOITTAJAT tämä muuttuja on nelinumeroinen yhdistelmä, jonka kaksi ensimmäistä lukupaikkaa ilmoittaa puutteellisesti ja siksi virheellisesti ilmoituksen/mainoksen järjestysnumeron sivulla, kaksi jälkimmäistä lukupaikkaa ilmoittaa toimijan järjestysnumeron ilmoituksessaan/mainoksessaan.)

02 Sivunumero (SIV02)

Sen sivun numero, jolta juttu/ilmoitus alkaa (premiäärisivun juttuja ei kuitenkaan pidetä niiden juttujen aloituksina, joihin ne viittaavat, vaan itsenäisinä juttuina).

03 Jutun järjestysnumero sivulla (JTUN03)

Numeroidaan jutut/ilmoitukset sivuittain juoksevalla järjestysnumerolla.

04 Jutun osasto (OS04)

- 01 ilmoitus- ja mainososasto I (etusivu)
- 02 artikkelisivu
- 03 premiäärisivu
- 04 ilmoitus- ja mainososasto II (alkuosan mainokset ja ilmoitukset alkaen sivulta 4)
- 05 kotimaanosasto
- 06 mielipideosasto
- 07 lauantai-osasto
- 08 horisontti-osasto
- 09 kulttuuriosasto
- 10 ulkomaanosasto
- 11 ilmoitus- ja mainososasto III (matkailuilmoitukset)
- 12 talousosasto
- 13 urheiluosasto
- 14 ilmoitus- ja mainososasto IV (luokitellut ilmoitukset)
- 15 sunnuntai-osasto (sijaitsee IV ilmoitus- ja mainososaston keskellä)
- 16 sarjakuvat
- 17 radio, tv & video
- 18 ilmoitus- ja mainososasto V (takasivu)

Vakio-otsikkoisia palstoja (joita Helsingin Sanomissa on varsin runsaasti) voitaisiin pitää samalla tavalla osastoina kuin yllä lueteltuja (jotka ovat tietenkin nekin vain vakio-otsikkoisia ja osittain vakiosisältöisiä ja -muotoisia osia lehdessä). Käsitellään kuitenkin yllä lueteltujen osien sisältämiä muita vakio-otsikoita samalla tavalla kuin otsikoita yleensä: puhetekoina ja siirtoina, jotka luokitellaan.

05 Juttulaji (LAJ05)

- 01 mainos
- 02 ilmoitus (mainonta ja ilmoittelu erotetaan toisistaan sen mukaan, onko kohteessa tavaraestetiikkaa vai ei; jos on, kohde on mainontaa, jos ei ole, kohde on ilmoitus)
- 03 pääkirjoitus
- 04 muu artikkeli (artikkelilla tarkoitetaan jotakin aihekokonaisuutta käsittelevää kirjoitusta; myös esimerkiksi kritiikit ovat muita artikkeleita)
- 05 esittely (tarkoitetaan esitysten, näyttelyiden ja vastaavien esittelyitä, joihin ei sisälly varsinaista kriittistä tarkastelua)
- 06 kolumni (vakimuotoinen, säännöllisesti ilmestyvä yhden tai muutaman kirjoittajan hoitama palsta; kolumni on lyhyt kirjoitus)
- 07 pakina
- 08 mielipidekirjoitus
- 09 pilapiirros
- 10 sarjakuva
- 11 muu piirros
- 12 kuvajuttu (juttu, joka koostuu vain kuvasta/kuvista ja kuvatekstistä/teksteistä & mahdollisesti aivan lyhyestä varsinaisesta tekstistä)
- 13 reportaasi (tarkoittaa jonkin uutistapahtuman laajahkoa, syventävää, taustoittavaa ja näkökulmaa laajentavaa tarkastelua; keskeisenä aiheena kuitenkin uutistapahtuma; myös haastattelut)
- 14 uutinen
- 15 luettelo, lista, kalenteri, rekisteri

16 lehden käyttöä koskeva ohje, myös sisällysluettelo
17 muut
(Mainoksia/ilmoituksia ei luokiteltu tällä muuttujalla.)

06a Jutun ennakointi premiäarisivulla (KY06A)

0 ei ole ennakoiva/ennakoitu juttu
1 premiäarisivun ennakoiva juttu
2 sisäsivun ennakoitu juttu
(Mainoksia/ilmoituksia ei luokiteltu tällä muuttujalla.)

06b Pääjuttu/alajuttu (KY06B)

1 erillinen tai itsenäinen juttu
2 pääjuttu, johon liittyy alajuttu tai -juttuja
3 alajuttu
4 vakio-otsikon alainen juttu
(Mainoksia/ilmoituksia ei luokiteltu tällä muuttujalla.)

07 Onko jutussa henkilötekijän nimi (TEK07)

0 tekijää ei mainita
1 toimitukseen kuuluva tekijä (ratkaistaan sen mukaan, miltä asia näyttää eli näyttääkö tekijänä olevan joku toimitukseen kuuluva henkilö vai ulkopuolinen; epäselvissä tapauksissa luetaan tekijä lehden toimitukseen; toimitukseen luetaan kirjeenvaihtajat, sivutoimisetkin, samoin kolumnistit ja yleensä kaikki lehteen säännöllisesti kirjoittavat)
2 ulkopuolinen tekijä (ulkopuoliset tavallisesti ilmoitetaan jollakin tunnistavalla kuvauksella ulkopuolisiksi)
3 tekijä esiintyy nimimerkin tai muun peitetunnuksen suojassa
(Mainoksia/ilmoituksia ei luokiteltu tällä muuttujalla.)

08 Lähde (LAH08)

Kysymys on siitä, onko tekstin alussa tai lopussa mainittu lähde, uutistoimisto, lehti tai muu sellainen informaation alkuperä (jos useita lähteitä, merkitään vain ensimmäinen)

00 ei ole lähde
01 lehti itse (esim: "...K o t k a (HS) Merimiesten palkkasaatavien...")
02 STT (eli Suomen tietotoimisto)
03 pohjoismaiset uutistoimistot TT, NTB, RB
04 Reuter (enlantilainen)
05 AFP (ranskalainen)
06 TASS ja muut neuvostoliittolaiset toimistot
07 DPA (saksalainen)
08 UPI (USA:lainen)
09 AP (USA:lainen)
10 Tanjug (jugoslavialainen)
11 Uusi Kiina
12 Los Angeles Times
13 New York Times
14 Washington Post
15 Muu. Mikä? (Kirjoitetaan erittelylomakkeeseen.)
(Mainoksia/ilmoituksia ei luokiteltu tällä muuttujalla.)

09 Jutun koko (KOK09)

Mitataan palstasenttimetreinä; merkitään mitta sentin tarkuudella (alkaen siis 001:stä). Aloitetaan

mittaus ylimmän otsikon ylä laidasta, alarajana jutun alimman rivin alalaita.

10 Kuvien lukumäärä (KUV10)

Merkitään juttuun liittyvien kuvien lukumäärä: 0, 1, 2, ... (ilmoitusten/mainosten osalta kaksiluokkainen: 0 ei kuvia, 1 on kuvitusta)

11 Kuvien koko yhteensä (KK11)

Merkitään juttuun liittyvien kuvien koko palstasenttimetreinä. Kuvat mitataan teksteineen. (Kuvien lähempi erittely jätetään tässä vaiheessa sivuun; asiaan palataan erillisessä tutkimuksessa – kunhan keksimme, millainen voisi olla kuvien sosiologinen erittely...)

(Mainoksia/ilmoituksia ei luokiteltu tällä muuttujalla.)

(Vain mainokset/ilmoitukset, ei siis toimituksen juttuja, luokiteltiin seuraavilla kolmella muuttujalla, jotka näin ollen ovat mukana vain havaintomatriiseissa ILMOITUKSET ja ILMOITTAJAT:

Tavaraestetiikka (TEST)

0 ilmoituksessa/mainoksessa ei esiinny tavaraesteettistä muotoilua [nämä ovat ilmoituksia]

1 tavaraestetiikkaa esiintyy [näitä sanotaan mainoksiksi]

Logo (LOGO)

0 ilmoituksessa/mainoksessa ei ole ilmoittajan logoa

1 logo esiintyy

Myyntipuhe (MPUHE)

0 myyntipuhetta ei esiinny

1 myyntipuhetta esiintyy

II TOIMIJAKOHTAISET MUUTTUJAT

Tämän ryhmän muuttujilla kuvataan ne erilaiset toimijat eli instanssit, jotka toimivat tai voisivat toimia jutuissa siirtäjinä. Instanssit ovat sellaisia tai sellaisiksi konstruoituja toimijoita, jotka kykenevät tai kykenisivät sellaisiin siirtoihin, joita kuvataan IV muuttujaryhmän eli siirtokohtaisten muuttujien avulla.

12 Siirron tekijä (toimijan juttukohtainen identifikaatio) (ID12)

Jotta eri instanssien välisiä vuorovaikutuksia ja suhteita voidaan eritellä ja tutkia, täytyy meidän pystyä säilyttämään eri toimijoiden identiteetti luokittelussa. – Lähdetään siitä, että eri toimijat voivat esiintyä siirroissa niiden tekijöinä, niiden kohteina tai muissa rooleissa. Annetaan kunkin jutun toimijoille tunnukset siinä järjestyksessä kuin ne tulevat jutussa esille, kuitenkin niin että varataan tunnusluokka 0100–0199 Helsingin Sanomille itselleen. Ensimmäinen vieras toimija saa tunnuksen 0200, seuraava vieras (edellisestä riippumaton toimija) saa tunnuksen 0300 ja niin edelleen.

On tarpeen varata kerrallaan kokonainen luokka tunnuksia, niin että yhteen kuuluvat toimijat saadaan samaan luokkaan (silloin aineiston tilastollisessa käsittelyssä tiedämme, mitkä toimijat kuuluvat yhteen). Toimijat kuuluvat yhteen vain todellisen organisatorisen siteen, eivät yhteisten tuntomerkkien tai samaan luokkaan kuulumisen perusteella.

Jos esimerkiksi Britannia on jossakin jutussa toimija 0700, niin samassa jutussa esiintyvä hänen majasteettinsa hallitus saa tunnuksen 0701 ja ulkoministeri Sir Geoffrey Howe tunnuksen 0702

(näin siitä riippumatta, minkä tunnuksen kaksi viimeksimainittua saisi esiintymisjärjestyksensä nojalla). – Kun toimija on saanut tunnuksen, käytetään tästä toimijasta kulloinkin eriteltävänä olevassa jutussa juuri tätä tunnusta, esiintyipä se sitten siirron tekijänä tai siirron kohtena tai muussa roolissa.

Otetaan esimerkiksi seuraava lehtijutussa ollut virke: “Hirvi kuoli, auto romuttui ja kuusi ihmistä – joukossa kaksi lasta – vietiin sairaalaan tarkistuttamaan mahdollisia vammoja Kirkkonummella sunnuntai-iltana sattuneen kolarin jälkeen.” Jos oikein tarkkoja olisimme, virkkeessä esiintyviä instansseja olisivat (1) Helsingin Sanomat, (2) hirvi (joka kuoli), (3) auto (joka romuttui), (4) kuusi ihmistä (jotka vietiin sairaalaan), (5) edellisten joukossa olevat kaksi lasta, (6) ne tuntemattomat, jotka toimittivat edelliset sairaalaan sekä lopuksi tietenkin (7) sairaala. Näistä emme rekisteröi instansseiksi hirveä emmekä autoa (ne eivät kuulu ihmisiin). Tutkielmamme tarkoittamia toimijoita ovat HS, kuusi sairaalaan vietyä, kaksi lasta, loukkaantuneista huolehtineet viejät ja sairaala.

Toimijoita rekisteröidessämme emme välitä siitä, missä roolissa ne ovat siirroissa (emme välitä siitä, esiintyvätkö toimijat enää siirtoja eriteltäessä sellaisissa asemissa, että tulisivat otetuiksi huomioon esimerkiksi siirron tekijöinä tai kohteina tai muissa sellaisissa asemissa).

Jos kaksi tai useampia instansseja esiintyy ja tekee siirtoja yhdessä, luokitellaan niiden siirrot erikseen: katsotaan, että yhdessä toimivat toimijat ovat kuitenkin erillisiä.

Merkitään siis:

0002 Helsingin Sanomien yleisö

0100 Helsingin Sanomat jokaisen juttun ensimmäisenä toimijana

0200–9999 lehdestä riippumattoman toimijan juttukohtainen tunnus

Merkitään luokittelulomakkeeseen myös kirjoittamalla jokainen toimija.

Tätä muuttujaa ei ole havaintomatriiseissa ILMOITUKSET ja ILMOITTAJAT.

13 Toimijan toimiala (ACT13)

Lähteenä seuraavalle luokitukselle on käytetty Suomen tilastollista vuosikirjaa 1987 eri paikoin, keskeisimpänä luokituksena kansantalouden tilinpidon toimialaluokitus (s. 294). Luokkien nimiä on muutettu niin, että luokitus sopisi yhtä hyvin suomalaisten kuin ulkomaalaisten ja kansainvälisten toimijoiden luokittamiseen. Monet toimijat sopivat useampaan kuin yhteen luokkaan. Luokitellaan ne sen mukaan, mikä jutun yhteydessä tuntuu olevan instanssin olennaisin tai pääasiallinen toimiala.

Toimiala luokitellaan sen mukaan, millaisia asioita toimija hoitaa tai millaisten asioiden kanssa se yleensä on tekemisissä. Jos toimija voidaan luokitella useammalle kuin yhdelle toimialalle, luokitetaan se sen mukaan, minkä toimialan instanssina se lähinnä on jutussa mukana. Esimerkiksi eräässä jutussa vihreiden kansanedustaja Soinivaara osallistui polkupyöräilijöiden oikeuksien laajentamista vaatineeseen mielenosoitukseen. Jutussa Soinivaaralla oli kaksi toimialaa: (1) hän kuului vihreisiin ja (2) hän oli kansanedustaja (luokat 0711 ja 09111 alla olevassa luokituksessa). Jutussa Soinivaara kuitenkin esiintyi lähinnä kansanedustajuutensa vuoksi; siksi hänen toimialakseen merkitään 09111.

Mainokset ja ilmoitukset käydään läpi vain toimijakohtaisten muuttujien osalta. Tuottajat, välittäjät, kuljettajat, kauppiat, liikkeet ja sen sellaiset ovat luokiteltavia instansseja, tavarat ja tavaramerkit eivät. Mainoksia ja ilmoituksia luokiteltaessa sijoitetaan toimijat toimialalle sen mukaan, millaisia tavaroita (palveluita) ja tavararyhmiä (palveluryhmiä) instanssit tarjoavat vaihtoon (muussa tapauksessa suurin osa instansseista sijoittuisi luokkaan 062 ilman eroa).

00000 toimialaa ei voi sanoa

01000 maa-, metsä- ja kalatalous, metsästys

01100 maatalous

01200 metsätalous

01300 kalatalous ja metsästys

02000 kaivos- ja muu kaivannaistoiminta

02100 malmikaivostoiminta

02200 muu kaivannaistoiminta

03000 teollisuus
03100 elintarvikkeet, juomat ja tupakka
03110 teurastus ja lihanjalostus
03120 maidonjalostus
03130 kasvien ja hedelmien jalostus
03140 myllytuotteiden valmistus
03150 leipomotuotteiden valmistus
03160 sokerin valmistus
03170 suklaan ja makeisten valmistus
03180 juomien valmistus
03190 tupakkatuotteiden valmistus
03200 tekstiili- ja vaateollisuus, nahka ja nahkatuotteet
03210 tekstiilien valmistus
03220 vaatteiden valmistus
03230 nahan, turkisten ja nahkateosten valmistus
03240 kenkien valmistus
03300 puutavaran valmistus
03310 puutavaran paitsi puukalusteiden valmistus
03320 ei-metallisten kalusteiden valmistus
03400 paperiteollisuustuotteet, graafinen tuotanto (kustannustoimintaa lukuun ottamatta)
03410 massan, paperin ja paperituotteiden valmistus
03420 graafinen tuotanto, painaminen
03500 kemian-, maaöljy-, kumi- ja muoviteollisuus
03510 kemikaalien valmistus
03520 muiden kemiallisten tuotteiden valmistus (esimerkiksi maalit ja lääkkeet)
03530 maaöljyn jalostus
03540 maaöljy- ja kivihiilituotteiden valmistus
03550 kumituotteiden valmistus
03560 muovituotteiden valmistus
03600 savi-, lasi- ja kivituotteiden valmistus
03610 posliini- ja savitavarat
03620 lasi ja lasituotteet
03630 muut savi- ja kivituotteet: sementti, laasti, kalkki, betoni jne.
03700 metallien valmistus
03710 rauta ja teräs
03720 muiden metallien valmistus
03800 metalli- ja konepajatuotteiden valmistus
03810 metallituotteiden valmistus
03820 koneiden valmistus
03830 sähkötekniisten tuotteiden valmistus
03840 kulkuneuvojen valmistus
03850 instrumenttien ym. hienomekaanisten tuotteiden valmistus
03900 muu teollisuus
04000 sähkö-, kaasu- ja vesihuolto
04100 sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto
04200 veden puhdistus ja jakelu
05000 rakennustoiminta
05100 talonrakennustoiminta
05110 asuinrakennukset
05120 muut rakennukset
05200 maa- ja vesirakennustoiminta

06000 kauppa, ravitsemis- ja majoitustoiminta
06100 tukkukauppa ja agentuuritoiminta
06200 vähittäiskauppa
06300 ravitsemis- ja majoitustoiminta
07000 kuljetus, varastointi ja tietoliikenne
07100 kuljetus ja varastointi
07110 tieliikenne
07120 vesiliikenne
07130 ilmaliikenne
07140 rautatieliikenne
07150 tietoliikenne
07151 posti- ja teleliikenne
07152 puhelinliikenne
08000 rahoitus-, vakuutus-, kiinteistö- ja liike-elämää palveleva toiminta
08100 rahoitus- ja vakuutustoiminta
08110 keskuspankki (Suomessa Suomen Pankki)
08120 liikepankit
08130 säästöpankit
08140 osuuspankit
08150 postipankit
08160 vakuutuslaitokset
08170 muut yksityiset rahoituslaitokset
08180 muut julkiset rahoituslaitokset
08190 ulkomaalaisten rahoituslaitokset (alkuperä toisaalla kuin siinä maassa, jonka tapahtumista jutussa on kysymys)
08200 asuntojen ostamiseen, omistamiseen ja vuokraamiseen liittyvä toiminta
08300 kiinteistö- ja liike-elämää palveleva toiminta
08310 mainonta
08320 muu palvelutoiminta
09000–10000 yhteiskunnalliset toiminnot ja palvelukset, myös henkilökohtaiset palvelukset
09100 yleinen julkinen hallinto; hallintokunta (valtio, kunta, organisaatio tms.) kokonaisuutena ottaen (esimerkiksi toimijat arabimaat, Israel, Iran ja Irak seuraavassa lehtitekstin virkkeessä: “Syyrian presidentti Hafez al-Assad lupautui ottamaan osaa Ammanin huippukokoukseen sen jälkeen, kun taattiin, että siellä käsitellään myös arabimaiden ja Israelin välistä kriisiä eikä ainoastaan Iranin-Irakin sotaa, kuten alun perin piti”)
09110 hallintokunnan (valtion, kunnan tms.) ylin päätöksentekijä (esimerkiksi Kuwait otsikossa “Kuwait hakee yhteisrintamaa Irania vastaan”)
09111 eduskunta, parlamentti, valtuusto tai muu vastaava elin
09112 hallitus tai muu vastaava ylin toimeenpaneva elin
09113 presidentti tai muu ei-seremoniallinen ylin johtaja (esim. NKP:n pääsihteeri; Iso-Britannian pääministeri; Suomen presidentti; kaupunginjohtaja; maaherra; kuvernööri jne.)
09114 hallintokunnan seremoniallinen päähenkilö (esim. Ruotsin kuningas)
09120 hallintokunnan varainhallinto
09130 ulkoasiainhallinto
09140 kansainvälinen kehitysyhteistyö
09150 muu yleinen hallinto
09200 yleinen järjestys ja turvallisuus; sisäasiat
09210 poliisitoimi (tai vastaava vartiointi- ja suojelu-palvelu)
09220 oikeudenkäyttö
09230 vankeinhoito
09240 palo- ja pelastustoimi sekä väestönsuojelu

09250 rajojen vartiointi
09300 maanpuolustus tai -valloitus, sotilaallinen toiminta
09310 sotilaallinen toiminta
09320 taloudellinen toiminta edellisen tueksi
09400 puhtaanapito
09410 jätehuolto, siivoustoimi jne.
09420 yksilöön kohdistuvat hoito- ja huoltopalvelut
09500 opetus, tiede ja kulttuuri
09510 yleissivistävä opetus
09511 peruskoulut, erityiskoulut
09512 lukiot
09513 iltalukiot
09514 muut
09520 ammattiopetus
09521 maa- ja metsätalousopetus
09522 tekniikan ja käsityön opetus
09523 kuljetuksen ja tietoliikenteen opetus
09524 kauppaa- ja toimistoalan opetus
09525 hoitoalan opetus
09526 muu keskiasteen opetus
09530 korkeakouluopetus
09531 korkeakoulut
09532 opettajankoulutuslaitokset
09533 toimisto- ja yhteiskunta-alan oppilaitokset
09534 taidealan oppilaitokset
09535 muut
09540 aikuiskoulutus
09550 opintotukitoiminta
09560 yleinen tutkimus
09570 kirjastot, arkistot ja museot
09580 urheilu- ja nuorisotoiminta
09581 urheilu
09582 nuorisotoiminta
09590 kirkolliset ja uskonnolliset palvelukset
09600 terveydenhuolto
09610 terveydenhuollon tutkimus
09620 ympäristöterveydenhuolto
09630 kansanterveystyö (varsinaisin terveyshuollon alue terveyskeskuksineen ja vastaavineen)
09640 erikoissairaanhoido
09700 sosiaaliturva
09710 toimeentuloturva
09720 sosiaalipalvelukset
09800 järjestöt ja yhteisöt
09810 työnantajien järjestöt
09811 teollisuus ja valmistus
09812 kauppa ja palvelukset
09813 maatalous
09820 työntekijäin ja toimihenkilöiden järjestöt
09821 työläisten ja työntekijöiden järjestöt (myös maatalouden)
09822 toimihenkilöiden järjestöt
09823 korkeasti koulutettujen järjestöt

09824 teknisten toimihenkilöiden järjestöt
09825 muut
09830 puolueet
09831 vasemmistopuolueet
09832 oikeistopuolueet
09833 muut puolueet
09840 muut järjestöt (kansalaistoiminta, liikkeet ja muu sellainen)
09900 asuminen ja ympäristö
09910 ympäristö- ja luonnonsuojelu
09920 asumisen edistäminen
09930 alueiden käytön suunnittelu ja rakentamisen valvonta
09940 maanmittaus
09950 vesitalous
10000 työvoimahuolto
10010 työvoiman ohjaus
10020 muu työllisyyden ylläpito
10100 elinkeinoja palveleva tutkimus-, tarkastus- ja tiedotustoiminta
10110 maa- ja metsätalouden tutkimus-, tarkastus- ja tiedotustoiminta
10120 teollisuutta palveleva tutkimus-, tarkastus- ja tiedotustoiminta
10130 rahoitus- ja vakuutustoimintaa palveleva tutkimus-, tarkastus- ja tiedotustoiminta
10200 virkistys- ja kulttuuripalvelukset
10210 taiteet
10211 elokuva
10212 teatteri
10213 kuvataiteet
10214 kirjallisuus
10215 musiikki
10216 muu taiteellinen toiminta
10220 sähköviestintä
10221 radio
10222 televisio
10223 video
10224 muut välineet
10230 painoviestintä
10231 sanomalehdistö
10232 aikakauslehdistö
10240 muut virkistys- ja kulttuuripalvelukset
10300 kotitalouksia palveleva toiminta
10400 liikennehallinto (tie-, rautatie-, ilma- ym. liikenteen julkinen ylläpito, ohjaus ja hallinto)
11000 rikollisuus, laitton toiminta (kysymys on tällöin aina ammatillisesta rikollisuudesta: rikos ja laittomat puuhut ovat toimijan vakituinen toimiala)
12000 muu toimiala
13000 monialatoiminta (eri pääluokkia 01–12 sisältävää toimintaa, jolla ei ole selvää painopistettä ja jota ei siksi saa sijoitettua edellä olevaan luokitukseen)

14 Toimijan sektori (SEKT14)

00 ei voi sanoa; ei ole organisoitunut toimija

01 yksilöllinen tai yksilökohtainen toimija (esimerkiksi kirjailija Juice Leskinen), voi olla useamman henkilön ryhmäkin (esim. "murtautajat"); yksityisen alueeseen kuuluvat ryhmittymät

10 yritystoiminnallinen sektori

11 ylikansallinen tai kansainvälinen organisaatio, ryhmittymä tai muu sellainen tai sen edustaja

(esimerkiksi IBM, McDonald's, Shell jne.)

12 kansallinen, yhden maan puitteissa operoiva yhtymä tai sen edustaja (voi olla esimerkiksi vientiteollisuutta harjoittava yritys, jos ei yrityksenä operoi ulkomailla muulla tavalla kuin viemällä tavaraa ulos, siis harjoittamalla ulkomaankauppaa)

13 alueellinen yhtymä tai sen edustaja: yhden maan yhteen alueeseen rajoittuva toimija

14 paikallinen, yhden maan yhden alueen yhteen paikkakuntaan rajoittuva yhtymä tai sen edustaja

20 valtiollinen ja puolivaltiollinen sektori

21 ylikansallinen tai kansainvälinen organisaatio, ryhmittymä, yhtymä tai muu sellainen tai sellaisen edustaja (esimerkiksi YK, UNESCO; Pohjoismaiden neuvosto, Euroopan yhteisö, EFTA; NATO, ASEAN jne.)

22 kansallinen yhtymä tai sen edustaja (vaikkapa Suomi, kun Suomi esittää sitä ja tätä lausuntonaan Wienin ETY-seurantakokouksessa; lääkintöhallitus jne.)

23 yhden maan yhteen alueeseen rajoittunut yhtymä (esimerkiksi vaikka Hämeen läänin lääninhallitus)

24 paikalliset yhtymät ja niiden edustajat (esim. Tampereen kaupunki ja sen erilaiset elimet; Tampereen yliopisto)

30 kansalaisjärjestöllinen sektori (tarkoitetaan esimerkiksi ammatillisia ryhmittymiä, puolueita, ideologisia yhteenliittymiä ja sen sellaisia)

31 kansainvälinen yhtymä tai sen edustaja (vaikkapa IOJ)

33 kansallinen yhtymä (vaikkapa jokin puolue jossakin maassa tai sellainen liike kuin vihreät Suomessa)

34 alueellinen toimija/edustaja (vaikkapa Pohjois-Hämeen Urheilumetsästäjät)

35 paikallinen (vaikkapa Tampere-Seura; urheiluseura Tampereen Ilves; Tampereen Työväenyhdistys)

15 Onko toimija yhtymä vai henkilö (YHT15)

0 ei organisoitunut; ei voi sanoa

1 henkilö sellaisenaan (voi tarkoittaa myös useampia henkilöitä)

2 toimija on yhtymää edustava henkilö (kun Britannia tuomitsee Etelä-Afrikan hallituksen toimet, sen tekee tavallisesti ulkoministeri Sir Geoffrey Howe, joka siis edustaa valtiota Yhdistynyt Kuningaskunta; voi tarkoittaa myös useampia henkilöitä, jos näistä puhutaan henkilöinä, jotka kuuluvaan johonkin yhtymään tai edustavat sellaista, mutta ei tarkoiteta yhtymää sellaisenaan)

3 toimija on yhtymä, organisaatio, ryhmä tai muu vastaava (otsikossa "Britannia ja USA tuomitsivat" ovat Britannia ja USA tällaisia instansseja)

16 Yhtymälaji (YLAJI16)

0 toimija ei ole yhtymä tai sellaista edustava henkilö, vaan henkilö, joka edustaa vain itseään; ei voi sanoa

1 joukko, massa, yleisö, mielenosoittajat, väki, paikallaolijat; sellaisen yhtymän edustaja

2 luokka eli sellaisten ihmisten muodostama löyhä yhtymä, joilla on jokin yhteinen ominaisuus tai piirre, jonka ansiosta kyseisistä ihmisistä voidaan puhua yhtenäisenä toimijana; sellaisen yhtymän edustaja

3 piiri ("koostuvat pienestä henkilömäärästä [...] niiden pysyviä elementtejä ovat vain henkilöt – materiaalisia elementtejä, pysyviä symboleja ja arvoja ei esiinny juuri ollenkaan", Szczipanski 1970, 226; henkilömäärän suuruus on tässä suhteellinen asia, olennaista on, että yhdistävänä elementtinä on kuitenkin jokin kontakti eli enemmän kuin pelkkä yhteinen ominaisuus; esimerkki piiristä on "tietty henkilömäärä, joka tapaa säännöllisesti junassa tai bussissa työmatkalla, kahviloissa tai urheilukilpailuissa, puistoissa tai muissa olosuhteissa", Szczipanski, 226; myös esimerkiksi samoista asioista kiinnostuneiden joukko, jos on ilmeistä, että kiinnostus on johtanut ihmisten välisiin kontakteihin; piirejä ovat myös toveripiirit ja ystäväpiirit, joissa kontakti on intiimi

ja säännöllinen) tai sellaisen edustaja

4 organisaatio, virallisryhmä; sellaisen edustaja (muodollinen ryhmä, tunnuksena jonkinasteinen byrokratia)

5 pienryhmä; sellaisen edustaja (pienryhmän ja virallisorganisaation välistä eroa on toisinaan vaikea tehdä; ratkaistaan jutun näkökulman mukaan: onko jutussa kysymys ryhmästä sellaisenaan vai suuremman organisaation osana)

6 pari; parin edustaja

17 Toimijan luokka-asema (LK17)

Merkitään luokka-asema, jos se voidaan määrittää; luokka-asemaa ei määritetä ainoastaan henkilöellisistä toimijoista, vaan myös yhtymistä, jos se käy päinsä.

00 luokka-asemaa ei voida päätellä tai määrittää ensinkään

10 ylempät tasot

11 porvaristo: ryhmä, jolla on (yrityksen omistajana tai osaomistajana) yli 10 palkattua työntekijää ja kontrolli yrityksen investointeihin, fyysisen pääoman käyttöön sekä toisten työvoimaan

12 johtajat: ryhmä, jolla on koko yritystä tai organisaatiota koskevaa jonkin asian päätäntävaltaa (mukaan lukien asian hyväksymisen esittämisvaltaa)

13 neuvoa antavat johtajat: ryhmä, jolla on asemansa nojalla neuvoa-antavaa valtaa jonkin koko yritystä tai organisaatiota koskevan asian suhteen

14 hierarkian ulkopuoliset päätöksentekijät: ryhmä, jolla on koko yritystä tai organisaatiota koskevaa jonkin asian päätäntävaltaa (mukaan lukien asian hyväksymisen esittämisvaltaa), mutta ei alaisia

20 alemmat tasot

21 välitön työnjohto: ryhmä, jolla ei ole minkäänlaista päätäntävaltaa koko yritystä tai organisaatiota koskevissa asioissa, mutta jolla on vaikutusvaltaa alaisten palkkaus-, ylennys- ja kurinpitoasioissa

22 työväenluokka: ryhmä, jolla ei ole kontrollia yrityksen (tai organisaation) investointeihin, fyysisen pääoman käyttöön tai toisten työvoiman käyttöön

23 puoli-itseenäiset työntekijät: ryhmä, joka on muuten samanlainen kuin työväenluokka, mutta jolla on selvää päätäntävaltaa oman työprosessinsa suhteen

24 pientyönantajat: ryhmä, jolla (yrityksen omistajana tai osaomistajana) 2–10 palkattua työntekijää sekä kontrollia yrityksen investointeihin, fyysisen pääoman käyttöön sekä toisten työvoimaan

25 pikkuporvaristo: ryhmä, jolla korkeintaan yksi palkattu työntekijä ja kontrollia (vähäisiin) investointeihin ja fyysiseen pääomaan, mutta ei toisten työvoimaan

30 ei ammatissa toimiva väestö

Lähde: Suomalaiset luokkakuvassa. Tampere 1984, 74. – Luokitus koetetaan tehdä, vaikka informaatio olisi hyvinkin niukka. Muuttujassa ei kuitenkaan tehdä luokitusta, jos luokka-asema ei ole relevantti; jos on esimerkiksi kysymys harrastustoiminnasta tai muusta vapaa-ajan toiminnasta, vaikkapa sellaisesta toimijasta kuin Tampereen mieslaulajien baritonista, Seppo Heikinheimosta. Kun on kysymys ei-ammattillisesta toiminnasta, muuttuja on usein epärelevantti.

18 Faktuaalinen/fiktiivinen (FKT18)

1 toimija on todellinen (tarkoitetaan esimerkiksi ns. historiallisia henkilöitä tai muita instansseja, jotka joko ovat tai ovat olleet olemassa tai ilmeisesti tulevat olemaan)

2 toimija on konstruoitu: koottu lähinnä luokaksi jonkin yhteisen ominaisuuden perusteella ja antamalla ryhmälle sillä perusteella nimi (esim. SKP:n jäsenet; Helsingin lukioiden ensiluokkalaiset)

3 toimija on konstruoitu: muodostettu yhteisöksi tai toimijaksi diskurssissa (esimerkiksi “Suomen kansa” seuraavassa Kauppa ja koti -lehden virkkeessä: “Suomen kansalla on nykyisin rahaan

enemmän kuin koskaan, ja se myös käyntelee sitä suruttomasti”; samoin “Suomi” seuraavassa K. Sorsan virkkeessä: “Suomi ei voi puolustuspolitiikallaan paljoakaan vaikuttaa kansainväliseen varustelukehitykseen”)

4 toimija on kuvitteellinen tai sepitteellinen (satujen ja tarinoiden henkilöt tai muut instanssit, vaikkapa Väinämöinen tai Mikki-Hiiri)

19 Tunnetaanko toimijan nimi ja asema jutussa (NIM19)

Luokitellaan vain muuttujassa 18 luokkaan 1 (todelliset toimijat) luokitetut instanssit. Nimi lienee selvä juttu; toimijan asema epäselvempi. Asema tarkoittaa toimijan asemaa siinä pelissä, josta jutussa on kysymys: tiedetäänkö jutun perustella osapuilleen, missä asemassa ja ominaisuudessa instanssi esiintyy siinä. Jos juttu kertoo metsään eksyneen miehen etsinnästä ja sanoo, että eksynyt on 27-vuotias kehitysvammainen mies, joka eksyi ollessaan vanhempiansa kanssa marjassa Sodankylän ja Savukosken rajamailla, on instanssin asemasta annettu hyvinkin tarkat tiedot – nimeä ei kuitenkaan. Toimijan nimi ja asema tunnetaan otsikossa “Ministeri Helena Pesola: Varhaista kuntoutusta korostettava tuki- ja liikuntaelinten hoidossa”. Mutta jos jutussa kerrottaisiin vain jonkun Helena Pesolan mietteistä, tunnettaisiin pelkästään nimi, mutta ei asemaa. – Helsingin Sanomille annetaan tällä muuttujalla aina luokitus 0. Merkitään siis:

0 ei voi sanoa; toimija on konstruoitu tai fiktiivinen (vrt. muuttuja 18)

1 toimijan nimi ja asema eivät käy jutusta selville, vaan toimija jää *epämääräiseksi* (myös passiivimuodolla ilmaistut toimijat)

2 toimijan nimi ja asema eivät käy jutusta selville, vaan toimija esiintyy jutussa *generalisoituna* (esim. “Kuwait” otsikossa “Kuwait hakee yhteisrintamaa Irania vastaan”)

3 nimi käy selville, mutta asema ei

4 asema käy selville, mutta nimi ei (esimerkiksi: “Kuwaitin hallituksen kabinettiministeri sanoi sunnuntaisen hallituksen istunnon jälkeen, että...”)

5 toimijan nimi ja asema käyvät jutusta selville (esimerkiksi virke “Terveyslautakunnan valvontajaoston perjantaisen päätöksen mukaan kampanja järjestetään ensi vuonna”; määrite “terveyslautakunnan valvontajaosto” ilmaisee sekä toimijan nimen että sen aseman)

On huomattava, että kysymys on nyt koko jutusta; toimija voi jossakin puheteossa jäädä epämääräiseksi, mutta jossakin toisessa puheteossa sen nimi ja/tai asema voivat tulla ilmi, jolloin luokitus on jokin muu kuin 1 tai 2.

20 Toimijan kotipaikka: kansainvälinen luokitus (KV20)

Luokitellaan seuraavan luettelon mukaisesti :

0000 kotipaikka ei käy selville

0010 Pohjoismaat

0020 Suomi

0030 Ruotsi

0040 Norja

0050 Tanska (mukaan lukien Grönlanti ja Färsaaret)

0060 Islanti

1000 Länsi-Eurooppa

1010 Belgia

1020 Ranska

1030 Alankomaat

1040 Luxemburg

1050 Monaco

1060 Sveitsi

1070 Iso-Britannia

1080 Irlanti

1090 Liechtenstein

1100 Andorra
1110 Portugali
1120 Espanja
1130 Itävalta
1140 Saksan liittotasavalta
1150 Italia
1160 Malta
1170 San Marino
1180 Vatikaani
1190 Kreikka
2000 Itä-Eurooppa
2010 Puola
2020 Tshekkoslovakia
2030 Saksan demokraattinen tasavalta
2040 Jugoslavia
2050 Albania
2060 Bulgaria
2070 Romania
2080 Unkari
2090 Neuvostoliitto
2091 Eestin neuvostotasavalta
2092 muu Neuvostoliitto
3000 Lähi-Itä
3010 Irak
3020 Israel
3030 Jemenin arabitasavalta
3040 Jemenin kansandemokraattinen tasavalta
3050 Jordania
3060 Kuwait
3070 Kypros
3080 Libanon
3090 Iran
3100 Saudi-Arabia
3110 Syyria
3120 Turkki
3130 Bahrein
3140 Qatar
3150 Arabiemiraattien liitto
3160 Oman
4000 Aasia
4010 Afganistan
4020 Burma
4030 Sri Lanka
4040 Intia
4050 Laos
4060 Bhutan
4070 Malediivit
4080 Pakistan
4090 Thaimaa
4100 Vietnam
4110 Kamputsea

4120 Indonesia
4130 Malesia
4140 Singapore
4150 Filippiinit
4160 Brunei
4170 Kiina
4180 Mongolia
4190 Nepal
4200 Hongkong
4210 Macao
4220 Taiwan
4230 Japani
4240 Korean demokraattinen tasavalta
4250 Korean tasavalta
4260 Bangladesh
5000 Afrikka
5010 Algeria
5020 Etiopia
5030 Gabon
5040 Kamerun
5050 Kenia
5060 Keski-Afrikan tasavalta
5070 Tunisia
5080 Uganda
5090 Egypti
5100 Kongo
5110 Libya
5120 Marokko
5130 Mauretania
5140 Somalia
5150 Sudan
5160 Tshad
5170 Benin
5180 Gambia
5190 Ghana
5200 Guinea
5210 Liberia
5220 Mali
5230 Niger
5240 Guinea-Bissau
5250 Angola
5260 Mosambik
5270 Nigeria
5280 Norsunluurannikko
5290 Senegal
5300 Sierra Leone
5310 Togo
5320 Ylä-Volta
5330 Botswana
5340 Burundi
5350 Etelä-Afrikan tasavalta

5360 Namibia
5370 Zaire
5380 Lesotho
5390 Madagaskar
5400 Malawi
5410 Mauritius
5420 Zimbabwe
5430 Ruanda
5440 Swazimaa
5450 Tansania
5460 Sambia
5490 Burkina Faso
5500 Djibouti
5510 Kanarian saaret
5520 Komorit
5530 Seychellit
6000 Pohjois-Amerikka
6010 Kanada
6020 USA
7000 Väli-Amerikka & Karibia
7010 Costa Rica
7020 Dominikaaninen tasavalta
7030 Guatemala
7040 Haiti
7050 Honduras
7060 Panama
7070 El Salvador
7080 Trinidad & Tobago
7090 Barbados
7100 Grenada
7110 Puerto Rico
7120 Jamaica
7130 Kuuba
7140 Meksiko
7150 Nicaragua
7160 Belize
7170 Alankomaiden antillit
7180 Bahamasaaret
7190 Bermuda
7200 Dominica
7210 Guadeloupe
7220 Martinique
7230 Sao Tome & Principe
7240 St. Lucia
8000 Etelä-Amerikka
8010 Bolivia
8020 Brasilia
8030 Ecuador
8040 Guyana
8050 Kolumbia
8060 Peru

8070 Venezuela
8080 Ranskan Guyana
8090 Surinam
8100 Argentina
8110 Chile
8120 Paraguay
8130 Uruguay
8140 Falkland-Malvinas
9000 Australia & Tyynen valtameren alue
9010 Australia
9020 Uusi-Seelanti
9030 Länsi-Samoa
9040 Nauru
9050 Fidzi
9060 Uusi-Kaledonia
9070 Vanuatu
9080 Salomonsaaret
9090 Tonga
9100 Tuvalu
9120 Papua - Uusi-Guinea
9130 Belau
9140 Mikronesia
9150 Marshallsaaret

21 Toimijan kotipaikka: suomalainen luokitus (FIN21)

00 kotipaikka ei käy selville; kotipaikkaa ei ole mielekästä kiinnittää
01 ei suomalainen
02 Uudenmaan lääni
03 Turun ja Porin lääni
04 Ahvenanmaa
05 Hämeen lääni
06 Kymen lääni
07 Mikkelin lääni
08 Pohjois-Karjalan lääni
09 Kuopion lääni
10 Keski-Suomen lääni
11 Vaasan lääni
12 Oulun lääni
13 Lapin lääni

22 Toimijan pelin sosiologinen luonne (suhteessa muiden peleihin) (SOS22)

Tarkoitus on nyt luokitella jutun kaikkien instanssien osalta, millainen kunkin toimijan peli tai peliin osallistuminen on *sosiologiselta luonteeltaan*, kun juttua ja instanssien kaikkia siirtoja tarkastellaan kokonaisuutena. Siis millainen peli kunkin toimijan suoritus jutussa on kokonaisuudessaan. (Vain todellisten eli muuttujassa 18 luokkaan 1 sijoittuneiden instanssien suoritukset luokitellaan, jos voidaan.) Luokitellaan kaikki ne toimijat, jotka jutun perusteella ovat pelissä mukana eksplisiittisesti tai ilmeisesti (vaikkeivät jutussa tekisikään varsinaisia siirtoja).

Pelien sosiologinen luokitus on kehitetty von Wiesen (1933) erottelujen pohjalta (niitä kuitenkin muuttaen). Keskeisin erottelu on jako lähentäviin ja etäännyttäviin sosiaalisiin prosesseihin. Edelliset lähentävät ihmisiä toisiinsa ja siis integroivat sosiaalista muodostumaa; jälkimmäiset etäännyttävät ihmisiä toisistaan ja disintegroivat muodostumaa.

Prosessit on järjestetty pareiksi, niin että kunkin parin prosesseissa on kysymys aina jostakin erityisestä sosiologisesta probleemasta, johon on kaksi vastakkaista ratkaisua, integroiva ja disintegroiva. Jokaisen toimijan kohdalla on siis harkittava, millaista sosiologista problematiikkaa sen peli käsittelee ja mihin suuntaan, integratiiviseen vai disintegratiiviseen suuntaan se pelissään pyrkii. Kaikkien instanssien pelejä ei voida luokitella.

Luokituksen näkökulma on ensisijaisesti instanssin oma intentio eli tarkoitus, jonka se toiminnalleen ilmoittaa tai jonka se antaa ymmärtää sillä olevan. Jos toimijan intentio ei käy selville, toissijaisena näkökulmana on se, millaista peliä toimija pelaa lehden selostuksen ja lehden antamien tietojen mukaan. Luokittelu edellyttää luokittelijalta sosiologista ammattitaitoa: kykyä käsittää sosiaalisia ilmiöitä sosiologisista käsitteistä.

Varsinaiset sisältöluokat esitetään siten, että ensin selostetaan sosiologinen problematiikka, sitten esitetään sisältöluokkina problematiikkaan liittyvät sosiaaliset prosessit, ensin integratiivinen prosessi, sitten disintegratiivinen. Helsingin Sanomille annetaan luokitus 00. Merkitään siis: 00 toimija on konstruoitu tai fiktiivinen; peliä ei voi luokitella; myös ne tapaukset, joissa toimijalla ei yksinkertaisesti ole peliä: ei tee jutussa siirtoja.

Saman- ja erilaisuus. Allardt on kirjoittanut (1964, 4), että “pyrkimyksiä samanlaisuuteen ja erilaisuuteen esiintyy kaikissa yhteisöissä, ja niitä voidaan pitää eräänlaisina sosiaalisen elämän perusprosesseina”. Sosiologisena problematiikkana on siis kysymys ihmisten samanlaisuudesta ja erilaisuudesta; merkitään:

01 *yhdenmukaistuminen.* Tarkoittaa erojen hävittämistä ihmisten väliltä, tasapäistämistä, samanlaiseksi tekemistä. Projektin kannalta tarkoittaa toimijan sellaista pelaamista, jonka tarkoituksena tai vaikutuksena on erojen poistaminen, “kaiken poikkeavan imeyttäminen (Aufsaugung) samanlaisuuteen” (v. Wiese, 320). Kun toimijan pelistä seuraisi ihmisten samanlaistuminen suhteessa tai toisessa, sen peli luokitellaan tähän luokkaan. –

Yhdenmukaistumista on jonkin tuleminen yleiseksi, leviäminen tai levittäminen; jonkin jakaminen yhtäläisesti kaikille tai monille; kohtelu yhtäläisin ehdoin; identifikaatiot, kompensoinnit ja koordinoinnit; aleneminen tai yleneminen toisten tasalle; joukkoon ottaminen samanlaisena vertaisten kanssa; muodin luominen ja leviäminen; proletarisoituminen, massan muodostus; anonymiteetti; yleisen mielipiteen muodostus tai artikulointi. Esimerkkien yhteydessä on muistettava, että ne ovat (tässä tapauksessa) yhdenmukaistumista vain, jos niissä on mukana ihmisten samanlaistumisen aspekti eikä esimerkiksi herruus/alistusaspektia. Sama koskee muiden prosessien yhteydessä annettavia esimerkkejä.

02 *erilaistuminen.* Tarkoittaa sellaista toimintaa, jonka tarkoituksena tai vaikutuksena on ihmisten erilaistuminen. Projektin kannalta kysymys on sellaisista peleistä tai peliin osallistumisista, joiden tarkoituksena tai vaikutuksena on erilaisuuden tai varieteetin lisääntyminen sosiaalisessa muodostumassa. – Erilaistumista on sosiaalinen nouseminen tai vajoaminen toisten tasalta; jonkin varaaminen tai omiminen (Appropriation); numerus clausus eli sisäänpääsyn rajoittaminen; toimialan, ammatin, sosiaalisen aseman mukainen yhteenliittyminen, klikit ja kuppikunnat; puolueerityminen; uskottomuus ja karkuruus, jäsenyydestä irtautuminen; jonkin erilleen nostaminen yhdenmukaisesta symbolisoimalla tai sublimoimalla ihmisiä tai esineitä.

Järjestys. Nyt kysymys on sosiaalisen muodostuman sisäisestä jäsentämisestä niin horisontaalis-työnjaollisesti kuin vertikaalis-hallinnollisesti toisiinsa liittyvien ja kokonaisuuden muodostavien asemien järjestelmäksi. On kysymys luokittamisesta, sijoittamisesta, paikoilleen panemisesta; merkitään:

03 *järjestäytyminen.* Tarkoittaa muodostuman kannalta funktionaalista jäsentämistä; sellaista jäsentämistä, joka on tehtävien edellyttämää. Epäjärjestykseen joutuneen palauttaminen järjestykseen. Järjestäytyminen on tehtävien osoittamista, jakamista ja vastaavaa. Järjestäytyminen on jäsentämistä sosiaalisen muodostuman kokonaisuuden näkökulmasta. Projektin kannalta on katsottava, minkä instanssien pelit ovat sellaisia, että niiden tarkoituksena tai vaikutuksena on

ihmisten järjestäminen erilaisiin aseisiin joko työnjaollisesti tai hallinnollisesti. – Järjestäytymistä on liiton tai federaation muodostus; yhdistäminen, inkorporointi; luokittaminen, rajaaminen, naturalisointi, normalisointi, rehabilitointi; hyödyntäminen, palvelukseen tai käyttöön ottaminen, pestaaminen, värvääminen; keskittäminen, hajauttaminen; kurinpito ja konrolli.

04 *herruus ja alistus*. Herruus/palvelu on jäsentymistä, joka on erityisen edun (ei yleisen tai yhteisen edun) mukaista. Herruus- ja palvelussuhteessa on kysymys osallisten välisen vastakohtaisuuden muodostumisesta. Projektin kannalta on kysymys peleistä, joiden tarkoituksen on vastakohtaisten, antagonististen suhteiden asettaminen. – Herruus/palvelussuhteesta on kysymys seuraavanlaisissa ilmiöissä: verojen ja maksujen asettaminen; militarisointi, terrorisointi; esivanhempien, sankarien, pyhiin kunnioitus; diktatuuri, feodalismi, caesarismi; orjuus; urkintajärjestelmän luominen ja käyttäminen; päätöksen antaminen, käskeminen ja totteleminen, holhoaminen, dominointi, johtaminen, pakottaminen.

Yhteisötietoisuus. Seuraavassa problematiikassa on kysymys yhteenkuuluvuutta ja erilleenkuuluvuutta koskevasta tietoisuudesta tai tunteesta, subjektiivisesta mukana olemisesta tai ulkopuolelle jäämisestä/jättämisestä; merkitään:

05 *sosialisaatio*. Kysymys on järjestystä ylläpitävistä “eettisistä voimista” (v. Wiese), joiden sisäistäminen johtaa järjestyksen vapaaehtoiseen noudattamiseen. Kysymys on me-tunteen kehittämisestä ja vahvistamisesta, ja toimintoina tarkoitetaan sellaisia järjestelyjä, jotka tuottavat osallisille tietoisuutta yhteenkuuluvuudesta. Sosiaalisuus tarkoittaa “henkisen yhteisyyden” muodostumista, koulukuntaisuuden tai erileirisyiden tai luokkaerojen voittamista. – Sosiaalisuudella tarkoitetaan esimerkiksi uskonnollisesti tai oikeudellisesti perustoitua veljeyden etiikkaa. Sosiaalisuudesta on usein kysymys yhteisissä aterioidissa, juhlissa, peleissä, yhteisäsumien muodoissa, naapurisuuskumppanuudessa jne.

06 *porrastus ja tasojen muodostus*. Nyt on kysymys pikemminkin me/ne -vastakohtaisuuksista, ihmisten jakamisesta tai jakautumisesta eri tasoille tai eri leireihin, joiden välillä ei ole yhteenkuuluvuutta, vaan pikemmin erilleen kuulumisen tietoisuus. – Porrastumista ja tasojen muodostusta on esimerkiksi sosiaalisen nousun tai vajoamisen edistäminen; esiin nostaminen ja promovointi; oppiarvojen ja vastaavien antaminen; feodalismi ja aateluus, privileegioiden, valta- ja erioikeuksien hankkiminen ja myöntäminen; luokittelu ja rajoittaminen; luokkataistelu, eriarvoisuus; prestige; salaisuuksien hallinta; aristokratian ja proletariaatin muodostus; kastien ja säätyjen muodostus; rikkaus ja köyhyys; henkinen ja ruumiillinen koulutus. Esimerkkien yhteydessä (esimerkit ovat v. Wieselta) on muistettava, että ne tarkoittavat porrastusta ja tasojen muodostusta vain, jos niissä on nähtävissä yhteen tai erilleen kuulumisen tietoisuus.

Ryhmäkulttuuri. Seuraava problematiikka koskee osa-, ala- tai erillisryhmien kulttuurista ulottuvuutta ja kulttuurista erottautumista: ryhmäidentiteetin kulttuurista artikulaatiota itselle ja muille; merkitään:

07 *professionalisoituminen*. Kysymys on ammattien ja toimien syntymisestä ja vahvistamisesta siinä tarkoituksessa, että saadaan aikaan entistä solidimpi sosiaalinen muodostuma, vahvempi kokonaisuus, joka kokonaisuutena hoitaa eteen tulevat ongelmat ja kysymykset. –

Professionaalistumiseen liittyy seuraavanlaisia ilmiöitä: ammattialojen kiteytyminen ns. kutsumusammateiksi; toimialatietoisuuden muodostuminen ja ammattietiikka; toimialan asettaminen yleisesti sosiaalisen ja inhimillisen edelle; privileegiot; toimialalle pääsyä ja koulutusta säätelevät normit.

08 *valikoituminen (selektio)*. Kysymys on eliittien muodostuksesta; sellaisesta erottautumisesta, josta Bourdieu on paljon kirjoittanut. – Valikoitumiseen liittyviä ilmiöitä ovat muoti ja maku; merkeillä ja tyyleillä ilmaistu erillisuus ja ylemmyys muihin nähden; eksklusiivisuus ja elitismi; valittujen itselleen vaatima kunnioitus; kunniamerkit ja komeat tittelit; syntyperän korostaminen; aristokratian muodostus.

Vapauspyrkimykset. Kysymys on nyt yhteiskunnassa tai sosiaalisessa muodostumassa esiintyvien vapaus- tai riippumattomuuspyrkimyksien luonteesta: onko motiivina olemusvoimien (Wesenskräfte) kehittämistä sosiaalisen muodostuman yhteydessä ja (myös) sitä varten vai niiden kehittämistä sosiaalisen muodostuman ulkopuolella ja (vain) itseä varten; merkitään:

09 *vapautuminen.* Tarkoitetaan sellaisten sosiaalisten siteiden syrjäyttämistä, jotka estävät ihmisen voimien ja kykyjen vapaata kehittämistä (Wesensentfaltung). – Vapautumisessa on kysymys toiveista, ideoista, ihanteista ja ennen kaikkea utopioista. Sitä on sellaisissa prosesseissa kuin revolutio, liberalismi, anarkismi ja ristiretkeläisyys.

10 *yksilöityminen, erilleen asettuminen ja vieraantuminen.* Kysymys on nyt yhteisöstä irtautumisesta. – Yksilöitymistä jne. on sellaisissa ilmiöissä kuin heitteille jättäminen tai jääminen; lainsuojattomaksi julistaminen; virasta erottaminen; exkommunikaatio, pannaan julistaminen, yhteydestä karkottaminen; specialisoituminen; erityisintressien puolustus, lakko ja työsulku; lahkonmuodostus, askeesi, erakoituminen, omien intressien puolustus.

Haltuunotto. Kysymys on tuotannon haltuunoton luonteesta: onko se yksityistä vai yhteiskunnallista (kollektiivista); merkitään:

11 *socialismi.* Tarkoittaa tuotannon yhteiskunnallista haltuunottoa, myös valvontaa. – Esimerkkejä sosiaalisesta haltuunotosta voisivat olla vaikka kollektiivinen päätöksenteko tuotannon tuloksen jakamisesta; työehtosopimukset; lakot (siinä tapauksessa, että toiminta tähtää socialistiseen haltuunottoon eikä siinä ole kysymys jonkin avainryhmän erityispyrkimyksestä).

12 *riisto.* Tarkoittaa toimintaa, jossa ihminen tai ryhmä käyttää toisia välineenä omien tarkoituserien ajamiseen: työn teettäminen luovuttamatta työn tulosta sen tekijöille ollenkaan tai täysimääräisesti. Tarkoittaa yleensä yksityistä haltuunottoa; voi olla yksityisen intressin ajamista kaupassa, tuotannossa; kilpailuun ryhtymistä.

Palkitseminen. Nyt on kysymys siitä, minkä periaatteen mukaan palkintoja jaetaan, yleisin vain erityisin perustein; merkitään:

13 *universalismi.* Tarkoittaa palkitsemista yhtäläisin perustein: sama suoritus palkitaan (tai rangaistaan) samoin perustein siitä riippumatta, kenen suorituksesta on kysymys.

14 *suosiminen ja lahjominen (partikularismi).* Tarkoittaa palkitsemista (tai rankaisemista) erityisin perustein: palkkio/rangaistus riippuu suorittajasta eikä suorituksesta. Suosiminen tarkoittaa sellaisia ilmiöitä kuin korruptio, nepotismi, yhteyksien hyödyntäminen jne.

Normien asema. Seuraava sosiologinen problematiikka koskee kysymystä normeista ja säännöistä, jotka säätelevät sosiaalista elämää ja toimintaa; ja ongelma on siinä, onko sosiaalisen elämän ja normien välisessä suhteessa elämä ensisijaista ja normit välineen asemassa vai ovatko normit ensisijaista ja elämän tarkoitus normien noudattaminen; merkitään:

15 *institutionalistuminen.* Instituutiolla tarkoitetaan sellaista ihmisten välisten suhteiden kompleksia, joka on tarkoitettu suhteellisen pysyväksi ja jonka tarkoituksena tai vaikutuksena on sosiaalisen muodostuman vahvistuminen. Instituutio on suhteessa sosiaalisen muodostuman kokonaisuuteen; sen yhteydessä ilmaistaa usein muodostumaa koskeva yleinen tai yhteinen etu. Sosiaaliin instituutioihin tähtäävät toimet tarkoittavat siis ihmisten välisten suhteiden pysyväisluontoista järjestämistä kokonaisuuden näkökulmasta, yhteisen tai yleisen edun nimessä. Institutionalistuminen eroaa järjestäytymisestä siinä, että tulee esille ja keskeiseksi normatiivinen sääntely. – Insitutionalistumiseen kuuluvia ilmiöitä ovat käytännöt ja tavat, lainsäädäntö; virkojen perustaminen, laitoksien luominen; epätarkoituksenmukaisuuksien eliminoiminen; virkaura ja -ikä; keskittäminen ja hajauttaminen; valtaoikeuksien osoittaminen, jakaminen ja rajoittaminen; palkanmaksun järjestäminen vakinaisella tavalla; poliisin asettaminen; valtiollistaminen, kunnallistaminen; nimittäminen, nimien ja titteleiden antaminen; seremoniallisuus, riitit ja pyhittämiset, symbolien käyttö; dogmatisointi, legalisointi.

16 *formalismi ja luutuminen.* Tarkoittaa sosiaalisten prosessien jäähmettymistä orjalliseksi sääntöjen

seuraamiseksi; on siis byrokratismia. Kysymys on myös sellaisista prosesseista, joissa instituutiot ja toiminta, oikeusjärjestys ja virkaura nousevat välineen asemasta päämäärän asemaan. Vastuunalaisuuden häviäminen on myös tällainen prosessi.

Auto- ja heteronomisuus. Kysymys on sosiaalisen toiminnan autonomiasta versus heteronomiasta: noudattaako toiminta omaa vai vierasta logiikkaa; merkitään:

17 *omaehtoisuus.* Tarkoittaa sosiaalisen toiminnan määräytymistä sen omasta erityisestä luonteesta käsin. Tavoitteena erilaisten toimintojen pluralismi yhteiskunnassa; mikään yksi erityinen toiminta ei määrää toisenlaisten toimintojen kulkua.

18 *nurinkääntyminen (perversio).* Tarkoittaa sosiaalisten muodostumien, niiden laitosten tai toimihenkilöiden asettumista muiden kuin niiden varsinaisten tai omien tarkoitusten palvelukseen. Yksi esimerkki on kaupallistuminen, joka tarkoittaa ihmisten välisten suhteiden lisääntyvää alistamista taloudellisen hyödyllisyyden näkökohdalle. Kaupallistumista tapahtuu, kun taloudellisen hyödyn tavoittelu leviää talouden alalta sellaisiin suhteisiin kuin vaikkapa rakkaus ja avioliitto, kumppanuus ja toveruus, taide ja tiede; se on taloudellisen rationaliteetin liiallista laajenemista.

Tavoitteellisen toiminnan luonne. Sosiologisessa problematiikassa on nyt kysymys tavoitteellisen toiminnan luonteesta sosiaalisen muodostuman kokonaisuudessa: ottaako tavoitteellinen toiminta huomioon sosiaalisen muodostuman tosiasiallisesti sisältämien voimien moninaisuuden ja eritavoitteisuuden vai ei; merkitään:

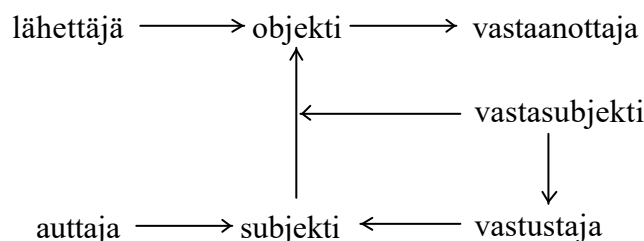
19 *politisoituminen.* Kysymys on jotakin asiaa koskevan kollektiivisen käsittelyprosessin virittämisestä niin, että prosessiin koetetaan vetää mahdollisimman paljon eri suuntiin vaikuttavia sosiaalisia ja yhteiskunnallisia voimia.

20 *radikalisoituminen.* Kysymys on sellaisesta toiminnasta, jossa jokin periaate tai asia koetetaan ajaa läpi äärimmäisellä tahdonponnistuksella piittaamatta vastakkaiseen suuntaan vaikuttavista sosiaalisista voimista, ottamatta niitä huomioon. Pimittäminen, valehtelevä kieroilu, salaaminen, väkivalta, sota.

(Mainoksia/ilmoituksia ei luokiteltu tällä muuttujalla.)

23 Aktanttiasemointi (AKT23)

Käytetään banalisoiden hyväksi Greimasin (1980) narratologista aktanttiteoriaa, jota voidaan luonnehtia seuraavan kaavion avulla (Ahonen 1984, 247; Silvo 1988, 46):

Kuvio avautuu, kun katsomme, miten se jäsentää kertomusta: Kertomuksessa on kysymys jostakin subjektista, jonka jokin lähettäjä on lähettänyt matkaan etsimään ja hankkimaan jotakin kadotettua objektiä, jonka subjekti löydettyään luovuttaa vastaanottajalle; subjektilla on tässä prosessissa sekä auttajia että vastustajia. Greimasin oma esimerkki (josta puuttuu vastasubjektin kategoria, ks. s. 207): “...marxilaisella ideologialla voisi olla puoluejäsenen tasolla seuraavanlainen jakautuma – onhan kyseessä halu auttaa ihmistä:

subjekti ..... ihminen

objekti ..... luokaton yhteiskunta
lähettäjä ..... historia
vastaanottaja ..... ihmiskunta
vastustaja ..... porvariluokka
auttaja ..... työväenluokka”

Luokittelemme toimijat seuraaviin aktanttikategorioihin sen mukaan, millainen toimijan asema on juttukokonaisuudessa, kun jutta tarkastellaan journalistin tuottamana kertomuksena (mihin asemaan eri instanssit sijoittuvat kertomuksen pinnassa):

0 ei voi luokitella; sivulliset, syrjästäseuraajat, todistajat yms.

1 aktanttisubjekti (kertomuksen sankari)

2 aktanttiobjekti (se kadotettu, jota sankari hakee)

3 vastasubjekti (kertomuksen konna)

4 auttaja (aktanttisubjektin auttaja)

5 vastustaja (vastasubjektin auttaja)

6 lähettäjä (se, joka lähettää subjektin matkaan ja auktorisoi sen valtuuksilla, kyvyillä ja sen sellaisella)

7 vastaanottaja (instanssi, jolle sankari luovuttaa löytämänsä objektin)

Ei luokiteta Helsingin Sanomia, vaan annetaan sille luokitus 0.

(Mainoksia/ilmoituksia ei luokiteltu aktanttiasemointimuuttujalla. Sitä vastoin matriisiin ILMOITTAJAT havaintoyksiköt luokiteltiin seuraavalla tavalla [muissa havaintomatriiseissa tätä muuttujaa ei ole]:

Ilmoittaja vai muu toimija (ILM)

0 ilmoituksessa/mainoksessa esiintyvä toimija ei ole itse ilmoittaja/mainostaja

1 ilmoituksessa/mainoksessa esiintyvä toimija on itse ilmoittaja/mainostaja

III PELIKOHTAISET MUUTTUJAT

Mainoksia/ilmoituksia ei luokiteltu tämän ryhmän muuttujilla.

Muuttujassa 22 luokiteltiin eri toimijoiden pelit tai peliin osallistumiset kunkin toimijan osalta erikseen. Mutta yleensä eri instanssien pelit muodostavat lehtijutussa kokonaisuuden, yhden kokonaispelin (toisinaan ei muodostu yhtä kokonaispeliä, vaan kaksi rinnakkaispeliä, harvoin kahta useampia). Kokonaispeliä (ja mahdollista rinnakkaispeliä) kuvataan kahdella muuttujalla, jotka ovat pelin toimiala (se toimiala, jolla peliä käydään) ja se asia, jota peli koskee.

24 Ainoan/journalistisesti keskeisimmän pelin toimiala (TI24)

Peli käydään yleensä jollakin yhteiskunnallisen elämän alueella. Luokitellaan peli sen mukaan, mikä on pelin aiheena olevan asian tai kysymyksen toimiala muuttujan 13 toimialaluokituksen mukaan. – Pelissä on mukana erilaisia instansseja. Siinä on kysymys niiden välisestä eräänlaisesta ‘draamasta’. Pelin toimiala tulee valita sen mukaan, millä elämänalueella ‘draama’ näytellään, millä elämänalueella peliin kuuluvat erilaiset pelaajat koettavat järjestää keskinäiset suhteensa. Merkitään siis:

00000–13000 pelin toimiala

25 Journalistisesti toissijaisen pelin toimiala (TII25)

00000 toimialaa ei voi sanoa; jutussa ei ole toissijaista peliä

01000–13000 pelin toimiala

26 Asia, josta pelataan muuttujan 24 pelissä (AI26)

Muuttuja on pitkälti päällekkäinen toimialamuuttujan kanssa – mutta annetaan asian olla niin.

Merkitään:

- 000 peliä ei voi syystä tai toisesta luokitaa asian suhteen
- 010 kansainväliset asiat
- 011 kansainvälinen politiikka , valtioiden väliset poliittiset suhteet
- 012 kansainväliset sotilaalliset selkkaukset, valtioiden tai valtioiden kaltaisten instanssien väliset sotilaalliset suhteet
- 013 kansainvälinen talous
- 014 kansainvälisen kulttuurin asiat
- 020 valtiollista toimintaa koskevat asiat (valtio-oikeuden alan määrittelemät asiat)
- 021 perustuslakeja, hallitus- tai valtiomuotoa koskevat asiat
- 022 kansanedustusta, eduskuntaa, valtiopäiviä tms. koskevat asiat
- 023 valtionpäämiestä tai vastaavaa koskevat asiat
- 024 hallitusta tai muuta vastaavaa ylintä toimeenpanovaltaa koskevat asiat
- 025 kansalaisuutta koskevat asiat (myös kansalaisten yleiset oikeudet ja oikeusturva; ihmisoikeudet)
- 026 valtiollisia symboleja koskevat asiat
- 027 puolueita ja puoluelaitosta koskevat asiat
- 030 yleishallintoa koskevat asiat (hallintomenettely)
- 040 virkamiesasiat
- 050 kunnallisasiat
- 060 kirkollisasiat, uskonnolliset asiat
- 070 ulkoasiainhallinnon alaan kuuluvat asiat
- 071 valtiosopimuksia koskevat asiat
- 080 sisäasiainhallintoon kuuluvat asiat
- 081 poliisitoimeen ja yleisen järjestyksen ylläpitoon kuuluvat asiat
- 082 palo- ja pelastustoimen asiat
- 083 väestönsuojelu
- 084 rajojen vartiointi
- 090 terveydenhuollon alaan kuuluvat asiat, myös työterveyshuolto
- 100 ympäristöhallinnon alaan kuuluvat asiat
- 101 jätehuolto
- 102 kaavoitus- ja rakennustoimi
- 103 asuntotuotanto
- 110 puolustushallinnon alaan kuuluvat asiat
- 120 valtiovarain hoito
- 121 keskuspankki
- 122 raha
- 123 valtion tulo- ja menoarvio
- 124 taloudellinen suunnittelu
- 125 valtiontalouden tarkastus
- 126 valtion omaisuus
- 127 tullilaitos ja sen alaan kuuluvat asiat
- 130 verotukseen liittyvät asiat
- 140 opetustoimi ja kulttuuriasiat
- 141 peruskoulu
- 142 keskiasteen koulutus, ammattikoulutus
- 143 korkeakoulut, tiede ja tutkimus
- 144 erityisopetus (musiikki, taiteet; vammaiset)
- 145 yhteiskunnallinen sivistystyö, valistus, tiedon levittäminen

146 liikuntatoimi (urheilu)
147 kulttuuri
150 maa- ja metsätalous, metsästys ja kalastus
160 liikennehallinnon alaan kuuluvat asiat
161 ilmailu
162 tieliikenne
163 vesiliikenne
164 rautatiet
165 posti, tele, puhelin, radio (ei yleisradiotoiminta)
170 viestintäasiat
180 teollisuusasiat
190 sosiaalihuollon alaan kuuluvat asiat
191 eläkkeet
192 tukitoiminta
193 lastensuojelu ja päivähoito
194 vammaishuolto, kodinhoitopalvelut
195 irtolais- ja päihdehuolto
200 siviilioikeuden alaan kuuluvat asiat
201 henkilöoikeuden asiat (suku- ja etunimet, holhous, kuolleeksi julistaminen, oikeushenkilöt)
202 perheasiat
203 muut ihmissuhdeasiat
204 perintö- ja testamenttiasiat
205 velvoiteasiat (sopimukset, vahinkovastuu, velkasuhteet, huoneenvuokra-asiat; ylimalkaan ihmisten sitoumuksiin liittyvät asiat)
206 esineoikeuden alaan kuuluvat asiat (omistaminen, kiinnittäminen; yleensä omaisuuden, sen hoitoon ja käyttöön liittyvät asiat)
207 tekijänoikeuteen liittyvät asiat
210 kaupan alaan kuuluvat asiat (myös rahaliikenne, vakuutus)
220 talousoikeuden alaan kuuluvat asiat
221 maanjakoasiat
222 vesiasiat
223 rakentamisasiat
224 alueiden yleiskäyttöön liittyvät asiat
225 naapurussuhteet, yksityiset tiet, yhteiset alueet ja laiduntaminen
226 luonnon- ja ympäristönsuojelu; muinaismuistot
229 kaivostoiminta
230 atomienergia-asiat
232 elinkeinon harjoittamiseen liittyvät asiat
234 tupakka ja alkoholi: valmistus, kauppa ja käyttäminen
235 räjähdysaineasiat
236 mitat ja painot
238 konkurssiasiat
240 työoikeuteen liittyvät asiat, työvoima-asiat
241 työsopimus ja työsuhde
242 työhhdot, työaika, vuosiloma
243 työeläkkeet
244 työturvallisuus, työväensuojelu, tapaturmat ja tapaturmavakuutus
245 työnvälitys, työvoiman ohjaus
246 siirtolaisvälitys
250 rikosasiat
251 valtio- ja maanpetos

252 rikokset viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan
253 siveellisyysrikokset
254 henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset
255 liikenerikokset
256 omaisuusrikokset
257 muut rikokset
258 rangaistukset, täytäntöönpano, vankeinhoito
259 armahdusasiat
260 prosessioikeuden alaan kuuluvat asiat (oikeudenkäynti; yleiset tuomioistuimet, syyttäjät & esitutkinta, asianajajat, välimiesmenettely, sovinnot, pakkotäytäntöönpano)
270 muut asiat
Lähde: Suomen laki I ja II, sisällysluettelot.

27 Asia, josta pelataan muuttujan 25 pelissä (AII27)

Käytetään samaa luokitusta kuin muuttujassa 26 ja merkitään:
000 peliä ei voi luokitaa; jutussa ei ole toissijaista peliä
010–270 asia, josta pelataan

IV SIIRTOKOHTAISET MUUTTUJAT

Mainoksia/ilmoituksia ei luokiteltu tämän ryhmän muuttujilla.

Ennen kuin erittely aloitetaan, on syytä miettiä jutun logiikkaa. Logiikalla tarkoitetaan tässä sitä, miten juttu luultavasti on pantu kokoon, mistä ja keneltä tiedot on todennäköisesti saatu, miten tiedot on kerätty, kenen/minkä sanoista juttu on koostettu jne. On syytä miettiä mahdollisimman selväksi se tilanne, jossa jutun tiedot on alun perin saatu – mitkä ovat jutun lähteet. Tämä on usein ratkaisevaa jutun siirtojen erittelylle.

Erittely tehdään tässä puheteoitain. Puhteko on aina siirto. Se voi olla vastaus johonkin toiseen siirtoon (vastaus ainakin siinä mielessä, että jälkimmäinen antaa aiheen edelliseen eli herättää sen). Herätesiiro puolestaan voi olla samassa mielessä vastaus johonkin sitä edeltäneeseen siirtoon jne.

Siirosta voi olla kysymys vain silloin, kun on olemassa jokin peli eli kun olisi voitu tehdä jokin toinenkin siirto tai olla kokonaan siirtämättä. Uutistekstin virkkeessä “Hirvi kuoli, auto romuttui ja kuusi ihmistä – joukossa kaksi lasta – vietiin sairaalaan tarkistuttamaan mahdollisia vammoja Kirkkonummella suunnuntai-iltana sattuneen kolarin jälkeen” on kaksi siirtoa. Ensiksikin se siirto, että joku vei (tai jotkut veivät) kuusi ihmistä sairaalaan. Ja toiseksi HS:n toteamussiirto siitä, että näin tapahtui. Kolari, joka *sattui* eli jota ei tehty, ei ole siirto (hirven kuolemakaan ei ole siirto).

Teksti eritellään puheteko kerrallaan. (Puheteolla tarkoitetaan useimmiten lehtitekstin yhtä virkettä eli jaksoa pisteestä pisteeseen. Ei kuitenkaan aina; toisinaan on tarpeen jakaa virke kahdeksi tai jopa kolmeksi eri puheteoksi.) *Kussakin puheteossa erittely aloitetaan aina siitä siirrosta, joka on ensimmäisenä mahdollisessa siirtoketjussa ja joka ei itse ole vastaus mihinkään sitä edeltävään siirtoon.* (Äskeisessä esimerkissä ensimmäinen siirto on kolarissa olleiden vieminen sairaalaan, toinen siirto HS:n kolaria ja sairaalaan vientiä koskeva toteamus.)

Siirot, joiden kontekstina on se tilanne, jossa tiedot on saatu ja jotka koskevat tietojen saamisen tilannetta, ovat tavallaan metadiskursiivisia siirtoja ja ne tehdään jutun asiapelin ulkopuolella. Asiassa tehdään ne siirot, joiden kontekstina on jutun aiheena oleva asia ja jotka koskevat tätä asiaa. Tästä lähemmin ks. muuttuja 40.

Siirto voi esimerkiksi kohdistua (ks. muuttuja 39) useampaan kuin yhteen toiseen instanssiin ja se voi olla vastaus useampaan kuin yhteen toiseen siirtoon. Eritellään ja merkitään silloin siirto niin moneen kertaan kuin sen rakenne vaatii.

Ennen erittelyn aloittamista teksti on syytä jakaa ensiksikin puhetekoihin. Mutta sen lisäksi on syytä jakaa teksti puhetevoja suuremmiksi yksiköiksi, joita nimitetään *episodeiksi*. Episode on

teemallinen kokonaisuus, joka voi koostua useammasta kuin yhdestä siirrosta ja useammasta kuin yhdestä puheteosta.

28 Episodin numero (EP28)

Nimitetään *siirtymäksi* sellaista tekstin perspektiivin vaihdosta, jossa on kysymys “asiasisältöjen vaihtumisesta” (Leiwo ym. 1987, 144). Kun tällä tarkoitetaan sanomalehtijuttujen sisäisiä siirtymiä eikä juttujen välisiä siirtymiä, kysymykseen tulee lähinnä sellainen tilanne, jossa lehden ‘kamera’ niin sanoaksemme suunnataan uudelleen: otetaan yhden ja saman jutun sisällä tarkasteltavaksi toinen tilanne tai asia (asiakokonaisuus). Muuan lehtijuttu jakautuu episodeihin ja puhetekoihin seuraavasti:

/Paikallislehdet vastustavat yritysten kustantamaa tv-ohjelmistoa/

Paikallislehtien mielestä Yleisradion hanke tuoda yritysten tukemaa ohjelmistoa televisioon vaarantaa riippumattoman ja uskottavan tiedonvälityksen./
Paikallislehtien liittokokouksen kannanoton mukaan yritysten sponsorimat ohjelmat hämärtävät toimitettujen ohjelmien ja mainosten rajaa./

Liiton kokous pidettiin Heinolassa. Paikallislehtien liitto valitsi puheenjohtajakseen yksimielisesti toimitusjohtaja Jaakko U j a i s e n Isostakyröstä./
Paikallislehtikustantajat päättivät lisäksi, että liiton vuoden 1988 toimintateemana on Elävä maaseutu./
Liitto tukee näin valtakunnallista ja Euroopan laajuista maaseutukampanjaa./

Paikallislehtien liittoon kuuluu 164 lehteä./

Uutisen ensimmäisen episodin teemana on, mitä Paikallislehtien liitto ajattelee yritysten sponsorioimasta tv-ohjelmien tuotannosta. Toisessa episodissa teemana on Paikallislehtien liiton kokous ja sen tekemät päätökset. Kolmannen episodin teemana on tietojen antaminen Paikallislehtien liitosta.

Samaan episodiin kuuluvat siirrot merkitään episodin numerolla. Episodit numeroidaan jutuittain juoksevalla numerolla.

Episodijaon pohjana on siis toimittajan näkökulma: miten juttu on kertomuksena komponoitu, mistä teemallisista lohkoista se on koottu, miten juttu on jäsennelty.

Episodijaottelu voi olla hyvin yksityiskohtainenkin. Se tehdään jutun tekstin mukaan; sitten katsotaan, mihin episodeihin jutun otsikot kuuluvat. – Kuva ja sen teksti on aina oma episodinsa. Kuvaepisodit luokitellaan muun tekstin jälkeen. Merkitään siis:

01–99 episodin numero

29 Puheteon numero (PNRO29)

Yleensä puheteko on yhtä kuin virke, mutta se voi olla myös virkkeen osa. Otsikot ovat myös puhetevoja, vaikka eivät usein olekaan täydellisiä virkkeitä. Merkitään:

000–999 puheteon numero

30 Siirron numero (SNR30)

Tutkimuksen luokitusyksikkö (yksiköistä sisällön erittelyssä ks. V. Pietilä 1973, 101–116) on *siirto*. Siirrolla tarkoitamme jonkin toimijan jotakin tekoa tai toimintaa, oli se mitä hyvänsä. Siirto voi olla yksittäinen teko (esim. “...iranilaisten tehtyä onnistuneen ohjusiskun säiliöaluksiin Kuwaitin

vesillä”) tai sitten toimintakokonaisuus (esim. “Kuwait hakee yhteisrintamaa Irania vastaan”). Siirto on kuitenkin voitava rajata ajassa ja paikassa. Esimerkiksi säännöllisesti toistuva ilmiö tyyppiä “Kansantasavallassa vierailevat ulkokiinalaiset muodostavat osan Leeyan yleisöä” ja “Myös teatterin tutkijat vierailevat Leeyan-teatterissa” ei ole siirto (näissä esimerkeissä vain HS tekee asiantiloja kuvaavia toteavia siirtoja).

Ensimmäisen tason havaintoyksikkönä meillä on *puheteko*, jollaisena voidaan yleensä pitää sanomalehtitekstissä virkettä. (Puheteolla tarkoitetaan suurin piirtein samaa kuin ilmauksella Leiwon ym. tutkimuksessa: “kun ilmauksen merkitystehtävä (ilmausluokka) muuttuu, alkaa uusi ilmaus”, s. 54.) Jokainen puheteko on samalla siirto, nimittäin puheteon tekijän oma siirto.

Mutta puheteko voi samalla ilmaista (oikeastaan raportoida) muitakin siirtoja tai antaa ymmärtää, että sellaisia on tapahtunut. Näin on laita esimerkiksi lehtitekstin virkkeessä “Britannian ulkoministeri Sir Geoffrey Howe tuomitsi Etelä-Afrikan hallituksen päätöksen kieltää rotuerottelua vastustavien ryhmien toiminta”. Tämän virkkeen nojalla tunnemme (jos luotamme lehteen) kolme siirtoa: alussa on Etelä-Afrikan hallituksen siirto (kielto), joka johtaa sitten ulkoministeri Howen siirtoon (tuomitseminen), joka puolestaan johtaa HS:n puhetekoon (Howen siirron toteaminen). Tämän virkkeen horisontissa Etelä-Afrikan hallituksen ja Howen siirrot on tehty jossakin muualla kuin lehdessä; HS:n siirto on tietenkin tehty lehdessä ja on lehden vastaus siihen siirtoketjuun, jonka Etelä-Afrikan hallitus ja Howe ovat jo saaneet aikaan omilla siirroillaan.

Otetaan toiseksi esimerkiksi saman uutisen seuraava virke: “‘Olen järkyttynyt ja murheissani Etelä-Afrikan hallituksen toimista’, Howe sanoi lausunnossaan.” Siinä on itse asiassa aivan samat siirrot ja siirtäjät kuin äsken mainitussa virkkeessä, myös samat aloite- ja vastaussuhteet. Mutta sikäli suhteet ovat edelliseen esimerkkiin verrattuna erilaiset, että sekä HS että Howe tekevät siirtonsa *lehdessä*, ulkopuolelle jää Etelä-Afrikan hallitus.

Teksti eritellään puheteoittain. Ensiksi katsotaan, onko puheteko vastaus johonkin toiseen siirtoon joko lehdessä tai lehden ulkopuolella. Jos on, aloitetaan erittely siitä ensimmäisestä siirrosta, joka lopulta on johtanut puhetekoon (esimerkeissämme ensimmäisenä siirtona on Etelä-Afrikan hallituksen päätös kieltää rotuerottelua vastustavien ryhmien toiminta). Niinpä esimerkissä “Britannian ulkoministeri Sir Geoffrey Howe tuomitsi Etelä-Afrikan hallituksen päätöksen kieltää rotuerottelua vastustavien ryhmien toiminta” Etelä-Afrikan hallituksen siirto saa numeron 001, Howen siirto numeron 002 ja HS:n siirto numeron 003.

Kuvitellaan, että eriteltävänä olisi seuraavanlainen tekstikatkelma:

“Britannian ulkoministeri Sir Geoffrey Howe tuomitsi Etelä-Afrikan hallituksen päätöksen kieltää rotuerottelua vastustavien ryhmien toiminta. ‘Olen järkyttynyt ja murheissani Etelä-Afrikan hallituksen toimista’, Howe sanoi lausunnossaan.”

Katkelman ensimmäisen puheteon siirroille annoimme äsken tunnuksat 001–003. Toisen puheteon ensimmäinen osa on Howen “Olen järkyttynyt ja murheissani Etelä-Afrikan hallituksen toimista”. Tarkasti ottaen siinä voisi erottaa kaksi siirtoa, nimittäin Etelä-Afrikan hallituksen toimet ja Howen järkytyksen ja murheen ilmaisun. Numerojärjestyksessä niiden tunnuksat olisivat 004 ja 005. Siirto 004 olisi kuitenkin sama kuin siirto 001, joka on jo otettu huomioon ja eritelty; siksi se jätetään huomiotta. Jätetään huomiotta kaikki sellaiset siirrot, jotka on jo eritelty ja jotka eivät tuo esille kyseisen toiminnan mitään uutta aspektia, yksityiskohtaa tms. Tunnuksen 004 saa siis Howen lehdessä tekemä siirto “Olen järkyttynyt...toimista”, joka ei ole sama kuin Howen tuomiosiiro katkelman ensimmäisessä virkkeessä eli siirto nro 002, vaan osa sitä kokonaisuutta, jota lehti kutsuu tuomitsemiseksi. HS:n omat sanat “...Howe sanoi lausunnossaan” ovat vihdoin siirto numero 005.

Usein ei ole aivan helppo ratkaista, mikä on siirto ja mikä ei. Yleinen ja toistuva ilmiö ei ole siirto; siirto täytyy voida paikantaa ajassa ja paikassa ja sillä täytyy olla jokin selvästi rajautuva tekijä (vaikka siirtäjän identiteetti jäisikin tuntemattomaksi). Jonkun jossakin läsnä oleminen on myös katsottava siirroksi. Merkitään siis:

000–999 siirron tunnus

31 Siirron rekisteröintikerran numero (RNR31)

Yksi ja sama siirto täytyy rekisteröidä useampaan kuin yhteen kertaan, jos se esimerkiksi kohdistuu yhtä useampaan instanssiin tai jos se on vastaus yhtä useampaan aloitesiiirtoon tai -diskurssiin tai jos se jostakin muusta syystä edellyttää jollakin muuttujalla yhtä useamman rekisteröinnin. Merkitään: 1–9 siirron rekisteröintikerta

32 Tekstilaji, jossa siirto sijaitsee (TXT32)

1 vakio-otsikko

2 jutun pääotsikon yläriivi

3 pääotsikon päärivi

4 jutun pääotsikon alarivi

5 väliotsikko

6 ingressi (ingressi erotetaan joko sen mukaan, että se erottuu jutun muusta tekstistä *typografisesti* tai *sisällöllisesti*: ingressi on tiivistelmä tai toisto tekstin jostakin kohdasta tai joistakin kohdista, tai *journalistisesti*: jutun alkuun on sijoitettu sen tärkeemmäksi arvioitu sisältö; jutuissa ei aina ole ingressiä)

7 kuvateksti, kuva itse

8 jutun varsinainen tekstiaines, ns. leipäteksti (varsinainen palstantäyte)

9 muu

34 Missä siirto on tehty: paikka (PK34)

Kysymys on nyt siitä, tehdäänkö siirto lehden ulkopuolella (jolloin se voi olla lehdessä vain raportoituna ja ei-diskursiivisessa muodossa) vai tehdäänkö se lehdessä itsessään (jolloin se on diskursiivinen siirto ja esiintyy sellaisena lehdessä).

1 siirto tehdään lehden ulkopuolella, kun asiaa tarkastellaan eriteltävänä olevan puheteon kannalta. Nämä siirrot eivät voi olla diskursiivisia siirtoja, ne ovat muunlaisia tekoja, esimerkiksi sellaista 'puolustamista' kuin otsikossa "Sorsa puolusti asehankintoja". Esimerkkivirkkeessä "Britannian ulkoministeri Sir Geoffrey Howe tuomitsi Etelä-Afrikan hallituksen päätöksen..." tekevät Etelä-Afrikan hallitus ja Sir Geoffrey siirtonsa lehden ulkopuolella tämän virkkeen näkökulmasta katsottuna, eivätkä ne ole lehdessä läsnä diskursiivisina siirtoina (vaikka todellisuudessa toteutuivatkin juuri puhetekoina). HS:n toteamussiirto (= puheteko, assertiivi) tehdään tietenkin lehdessä itsessään.

2 siirto tehdään lehdessä itsessään (esimerkiksi Howen diskursiivinen siirto puheteossa "Olen järkyttynyt ja murheissani Etelä-Afrikan hallituksen toimista", Howe sanoi lausunnossaan"; saman puheteon HS:n siirto tehdään tietenkin myös se lehdessä itsessään)

35 Milloin siirto on tehty: aika (TIM35)

Vertailukohtana meillä on lehden aika, joka on preesens; lehdessä tehtyjen siirtojen aika olkoon siis preesens. Siihen nähden muut siirrot on tehty menneisyydessä, lähempänä nykyisyyttä tai kauempana siitä:

0 aikaa ei voi määrittää

1 preesens: lehdessä tehtyjen siirtojen aika

2 imperfekti: jutussa käsiteltävän uutistapahtuman tai vastaavan ilmiön aika

3 perfekti: jutussa käsiteltävää uutistapahtumaa välittömästi edeltäneiden tapahtumien aika

4 pluskvamperfekti: siirron tapahtuma-ajankohta on vielä kauempana menneisyydessä; kuuluu historiaan

36 Lehdessä tehtyjen siirtojen alkuperä (ALP36)

Kysymys on nyt siitä muuttujasta, joka kiusasi meitä kaikkein eniten esitutkimuksessa (K. Pietilä & Sondermann 1987): kuka lehdessä oikeastaan puhuu, kenen sanoja siellä on. Seuraava luokitus koskee kaikkia lehdessä itsessään tehtyjä siirtoja:

0 siirtoa ei ole tehty lehdessä

1 *originaali diskurssi*: ääni on siirron tekijän ääni (tekstiä tai sen osia ei ole merkitty vieraaksi lainausmerkein tai muilla vastaavilla tavoilla), diskurssi (sisällöllisessä mielessä) on samoin siirron tekijän eikä tarvitse olettaa, että taustalla olisi jokin näkymättömäksi jäävä tai jätetty lähde, johon siirtäjä nojautuisi (esimerkiksi valmentaja Tiittasen lausunto “Rajamiehet olivat epävarmoja. Heidän avustuksellaan KePS sai ainakin yhden maalin”. Koko jakso on Tiittasen originaalia diskurssia.)

2 *nojautuva diskurssi*: ääni on siirron tekijän, diskurssi samoin (siirtäjä esittää sanottavansa omista nimissään, vrt. “Kauniala”-reportaasin alajutut esitutkimuksessa, K. Pietilä & Sondermann, 116, jotka ovat Helsingin Sanomien ääntä ja diskurssia), mutta siirtäjä selvästi nojautuu johonkin lähteeseen, jonka esitystä siirtäjä näin ollen välittää (esimerkiksi otsikko “Sotainvalideja 43 000 – keski-ikä 69 vuotta”; noin sanoessaan HS nojautuu johonkin taustalle jäävään lähteeseen, joka joko voidaan tunnistaa tai jää tuntemattomaksi)

3 *referaatio*: ääni on muodollisesti siirron tekijän ääni, mutta siirtäjä ei ota vastuuta diskurssista sisällöllisessä mielessä, vaan diskurssi on jonkin ulkopuolisen toimijan, joka voidaan tarpeellisella varmuudella tunnistaa (esimerkiksi: “Toimitusjohtaja Heikki L e h t i s e n mukaan esimerkiksi Ylöjärveltä Tampereella työssä käyvä henkilö säästäisi yhteislipun avulla noin 500 markkaa vuodessa”; HS:n referoi Lehtistä)

4 *lainaus*: äänikään ei ole (ainakaan kokonaan) siirron tekijän oma ääni, vaan teksti (tai sen osa) on nimenomaisesti merkitty vieraaksi lainausmerkein, kaksoispistein tai muulla vastaavalla tavalla; näin ollen siirrosta puhuu siirtäjän ohella jokin vieras eli ulkopuolinen ääni (esimerkiksi: “Yritimme löytää maailman, jossa lapset viihtyvät”, kertoo arkkitehti Kari V i r t a”; HS:n lainaus. Tässä tapauksessa arkkitehti Virran diskurssi on originaali diskurssi; mutta yhtä hyvin Virta voisi omassa lausunnossaan nojautua johonkin lähteeseen, referoida sellaista tai lainata sellaista.)

37 Diskurssiyhteys (DY37_12)

Jos siirto on luokiteltu edellisellä muuttujalla luokkaan 2 eli nojautuvan diskurssin siirroksi, merkitään se toimija, johon siirtäjä todennäköisesti nojautuu. Tässä tarkoitetaan sellaisia tapauksia, joissa eri toimijoiden siirrot kuuluvat samaan diskurssiyhteyteen, siis tavallaan sulautuvat yhteen. Seuraavan uutistekstin kursiivilla merkittyjä siirtoja on pidettävä HS:n siirtoina (kun katsotaan, kuka kyseiset siirrot tekee). Kuitenkin ne kuuluvat samaan diskurssiyhteyteen kuin ministeri Pesolan siirrot ja on sellaisiksi myös merkittävä (HS:n siirrot eivät oikeastaan ole vastauksia Pesolan siirtoihin, vaan HS ottaa Pesolan sanoja tavallaan omikseen; HS nojautuu Pesolan diskurssiin):

Sosiaali- ja terveysministeri Helena P e s o l a n (kok) mukaan Suomessa tulisi kiinnittää kasvavaa huomiota tuki- ja liikuntaelinoireista kärsivien varhaiseen kuntoutukseen. Selkäsairaudet ovat yleisimpiä yksittäisiä sairauksia väestössä. Tuki- ja liikuntaelinsairaudet lisääntyvätkin jopa 30 prosenttia pelkästään väestön ikääntyessä. Ministeri Pesola puhui sunnuntaina työsuojeluviikon avajaisissa Helsingissä.

Työsuojeluviikon tema on Nivelet, niska ja nikamat, jolla korostetaan tuki- ja liikuntaelinsairauksien ehkäisyä. *Esimerkiksi kolmasosa kaikista työstä poissaoloista, tapaturmaisista poissaoloista ja työkyvyttömyyseläkkeistä aiheutuu tuki- ja liikuntaelinvaivoista.*

Niska- ja hartiasseudun vaivat esiintyvät yleensä ensioireina vakavammista vaurioista, ellei hoito ala riittävän ajoissa. Työsuojelu- ja

työterveyshoitotoiminnalla voidaan vähentää tuki- ja liikuntaelinoireita. Pesolan mukaan työterveyshuollon mahdollisuuksia tulee lisätä ja kiinnittää kasvavaa huomiota lääkinnälliseen ja ammatilliseen varhaiskuntoutukseen.

Käytetään seuraava luokitusta:

0000 siirto ei ole nojautuva

0001 toimija, johon nojaututaan, jää epämääräiseksi; ei voida varmuudella sanoa, onko se jokin jutussa esiintyvistä instansseista ja mikä niistä

0100–9999 jutussa esiintyvän toimijan juttukohtainen identifikaatiotunnus

DY37_13–DY37_23

Havaintomatriisiin seuraavissa yhdessätoista sarakkeessa DY37_13–DY37_23 esitetään kunkin muuttujassa 37 (DY37_12) tunnistetun diskurssiyhteytenä olevan toimijan toimijakohtaiset tiedot edellä esiteltyjen muuttujien 13–23 mukaisesti.

38 Siirron osoite (OS38_12)

Siirto voi kohdistua johonkin instanssiin (ks. muuttuja 39), vaikka se olisi osoitettu aivan toiselle taholle. Siirrossa “Olen järkyttynyt ja murheissani Etelä-Afrikan hallituksen toimista” Howen tuomio kohdistuu Etelä-Afrikan hallitukseen, mutta siirtoa ei tosiasiallisesti osoitettu Etelä-Afrikan hallitukselle, vaan luultavasti se osoitettiin tiedotusvälineiden toimittajille.

Jotta siirto olisi osoitettu jollekulle toimijalle, täytyy siirtäjän ja osoitteena olevan toimijan välillä olla suora, välitön kommunikaatiokanava, oli kysymys sitten kasvokkaiskommunikaatiosta tai kirjeen, puhelimen, telexin tai muun sellaisen teknisen apparatuurin välittämästä kommunikaatiosta. Ja täytyy olla niin, että siirtäjä on tarkoittanut osoittaa siirtonsa osoitteena olevalle toimijalle.

Kysymys on siis siitä, minkä yleisön edessä siirto on tosiasiallisesti tehty ennen lehteen ilmestymistään. Merkitään:

0000 osoitetta ei ole tai sen päättelemisen on liian epävarmaa

0001 osoitteena on *muu yleisö* (kuin siirron kohde tai väline & yleisö; kuitenkin jokin rajattu yleisö)

0002 osoitteena on *Helsingin Sanomien yleisö*

0100–9999 osoitteena on *jokin jutun instansseista*; merkitään toimijan juttukohtainen tunnus

Jos siirto on osoitettu Helsingin Sanomille/toimittajalle (niin kuin erilaiset lausunnot ja tiedonannot usein on), merkitään Helsingin Sanomien identifointitunnus eli 0100.

OS38_13–OS38_23

Havaintomatriisiin seuraavissa yhdessätoista sarakkeessa OS38_13–OS38_23 esitetään kunkin muuttujassa 38 (OS38_12) tunnistetun osoitteena olevan toimijan toimijakohtaiset tiedot edellä esiteltyjen muuttujien 13–23 mukaisesti.

39 Siirron kohde (KO39_12)

Tässä on kysymys siitä, että jos Sir Geoffrey tuomitsee Etelä-Afrikan hallituksen, kohdistuu tuomitseminen asian suhteen käytävässä pelissä silloin juuri Etelä-Afrikan hallitukseen. – Mutta tarkastellaan asiaa hiukan lähemmin ja otetaan sen valaisemiseksi sama esimerkki kuin muuttujassa 6: “Britannian ulkoministeri Sir Geoffrey Howe tuomitsi Etelä-Afrikan hallituksen päätöksen kieltää rotuerottelua vastustavien ryhmien toiminta”. Tässä virkkeessä esiintyvistä siirroista Etelä-Afrikan hallituksen siirto kohdistuu rotuerottelua vastaustaviin ryhmiin, Howen siirto kohdistuu Etelä-Afrikan hallitukseen ja HS:n oma siirto kohdistuu – niin, keneen se oikein kohdistuu?

Totesimme jo, että siirto tehdään aina jossakin pelissä. Etelä-Afrikan hallitus ja Howe pelaavat samaa peliä, asiasta (rotujen välisen suhteet, ihmisoikeudet tms.) käytävää peliä. Mutta HS ei pelaa sitä peliä. Se asettaa siirtonsa avulla itsensä asiapelistä syrjään sivustaseuraajaksi (tästä tarkemmin vähän tuonnempana). *Sen pelinä on asiasta käytävää peliä koskevan julkisuuden luominen.*

Esimerkkivirkkeessä ei tätä peliä, siis asiapeliä koskevaa julkisuuspeleä pelaa kukaan muu kuin lehti itse. Siksi HS:n siirto ei kohdistu pelin puitteissa mihinkään selvästi osoitettavaan kohteeseen.

Siirron kohteella tarkoitetaan sitä toimijaa, jonka asemaan pelikentällä siirron tekijä koettaa siirtönsä avulla vaikuttaa tavalla tai toisella, negatiivisesti tai positiivisesti. Siirron kohde ei välttämättä ole se instanssi, jolle siirto todellisuudessa osoitetaan. Jos siirto kohdistuu useampaan kuin yhteen kohteeseen, se on merkittävä niin monta kertaa eri siirtöna kuin on kohteita.

Merkitään tässäkin siirron kohteena olevan toimijan juttukohtainen tunnus:

0000 siirrolle ei voida osoittaa selvää tai riittävällä varmuudella tunnistettavaa kohdetta, toista pelaajaa, jonka suhteen siirto tehdään

0001 muu kohde

0002 Helsingin Sanomien yleisö

0100–9999 siirron kohteena olevan toimijan juttukohtainen tunnus

KO39_13–KO39_23

Havaintomatriisiin seuraavissa yhdessätoista sarakkeessa KO39_13–KO39_23 esitetään kunkin muuttujassa 39 (KO39_12) tunnistetun kohteena olevan toimijan toimijakohtaiset tiedot edellä esiteltyjen muuttujien 13–23 mukaisesti.

40 Siirron tekijän ulkopuolisuus/asianosaisuus (AS40)

Kysymys on siitä, tehdäänkö siirto jostakin *asiasta* käytävässä pelissä vai pelissä, joka itse asiapelin *ulkopuolelta* tarkastelee asiasta käytävää peliä. Erotetaan kaksi ulottuvuutta: (1) Operoiko siirto jotakin asiaa koskeva *toimintaa* vai itse *asiaa*? (2) Onko operoinnin tapana toimintaa/asiaa koskevien *tietojen* antaminen (tai epäminen), toimintaa/asiaa koskeva *reflektointi* vai toimintaa/asiaa koskeva *toiminta* (asiaa koskeva toiminta jaetaan vielä alaluokkiin alla olevan asetelman mukaisesti)? – Saadaan alla olevan asetelman siirtoluokitus.

Tärkein erottelu tässä luokituksessa on erottelu yhtäältä siirtoihin, joiden operoimana sisältönä on jonkin toisen toimijan *toiminta*, ja toisaalta siirtoihin, joiden operoimana sisältönä on jokin *asia*, kysymys tms. (se asia, josta jutun pelissä pelataan). Edelliset siirrot ovat ei-asiallisia siirtoja (niitä ei tehdä varsinaisesti asian suhteen, vaan asioiden suhteen tapahtuvan toiminnan suhteen), jälkimmäiset asiallisia siirtoja. Merkitään:

10–64 siirron luonne alla olevan asetelman mukaan:

	Operoinnin tapa tiedot	reflektointi	toiminta
Operoiko siirto jossakin asiassa tapahtuvaa toimintaa?	10 sisältönä toimintaa koskevat tiedot	20 sisältönä toimintaa koskeva reflektointi	30 sisältönä toiminnan suhteen tapahtuva toiminta
Vai operoiko se sitä asiaa, kysymystä tms., josta jutussa pelataan?	40 sisältönä asiaa koskevat tiedot	50 sisältönä asiaa koskeva reflektointi	60 sisältönä asian suhteen tapahtuva toiminta
			61 varsinaiset asian suhteen tapahtuvat toimintasiirrot
			62 neuvova, tukeva, säästävä ja opastava asiaa koskeva toiminta
			63 edeltävä asiaa koskeva toiminta
			64 passiivinen osallistuminen asiaan (oleminen paikan päällä)

41 Siirron interaktiolaji Balesin mukaan: verbaali toiminta (B41)

Tämän muuttujan kannalta on olennaista erottaa toisistaan varsinainen toiminta (joka suoritetaan esimerkiksi jonkin tehtävän toteuttamiseksi, ongelman ratkaisemiseksi, tavoitteen saavuttamiseksi, asian hoitamiseksi jne.) ja tätä toimintaa, tehtävää, ongelmaa tms. koskeva keskustelu tai muu

vastaava vuorovaikutus. Tällä muuttujalla rekisteröidään vain jälkimmäistä aspektia (varsinainen toiminta luokitellaan seuraavan muuttujan eli nro 42 avulla).

000 ei voi määrittää; siirto ei ole vuorovaikutusta à la Bales, vaan se on toimintaa itseään

100 tunnealue: myönteinen

110 myönteiset reaktiot

111 osoittaa yhteenkuuluvuutta, kohottaa toisten sosiaalista asemaa, auttaa, palkitsee (uudelleen sopeutumisen ongelmat)

112 osoittaa vapautuneisuutta, tyytyväisyyttä, laskee leikkiä, nauraa (jännityksen vähentämisen ongelmat)

113 on samaa mieltä, osoittaa passiivista hyväksyntää, ymmärtää, yhtyy, mukautuu (päätöksenteon ongelmat)

200 tehtäväalue: puolueeton

210 vastausyritykset

211 tekee ehdotuksen, antaa toimintaohjeita toisten itsenäisyyden sallimissa rajoissa (valvonnan ongelmat)

212 ilmaisee mielipiteen, arvostelun, tunteen, toiveen (arvostelun ongelmat)

213 antaa opastusta, selostaa, toistaa, selventää, varmentaa (tiedonvälityksen ongelmat)

220 kysymykset

221 pyytää opastusta, selostusta, toistoa, varmennusta (tiedonvälityksen ongelmat)

222 kysyy mielipidettä, arvostelua, tunnesävyn ilmaisua (arvostelun ongelmat)

223 pyytää ehdotusta, toimintaohjeita, mahdollisia toimintatapoja (valvonnan ongelmat)

300 tunnealue: kielteinen

310 kielteiset reaktiot

311 on eri mieltä, osoittaa passiivista torjuntaa, muodollisuutta, ei anna apua (päätöksenteon ongelmat)

312 osoittaa jännittyneisyyttä, pyytää apua, vetäytyy syrjään (jännityksen vähentämisen ongelmat)

313 osoittaa vihamielisyyttä, väheksyy toisten sosiaalista asemaa, puolustautuu (uudelleen sopeutumisen ongelmat)

Lähde: Allardt & Littunen 1972, 62.

42 Siirron interaktiolaji: toimintasiirrot (T42)

Kaikki lehdessä itsessään tehtävät siirrot ovat edellisen muuttujan (nro 41) tarkoittamia vuorovaikutussiirtoja, mutta lehden ulkopuolella voi esiintyä sellaisiakin lehdessä raportoituja siirtoja, jotka eivät ole vuorovaikutusta Balesin mielessä, vaan pikemmin toimintaa (ei interaction, Wechselwirkung, vaan action, Handlung). Esim. ministeri Pesolan siirto virkkeessä "Ministeri Pesola puhui sunnuntaina työsuojeluviikon avajaisissa Helsingissä" on toimintaa, ei balesilaista vuorovaikutusta.

00 ei voi sanoa; ei ole toimintaa, vaan pikemmin balesilaista vuorovaikutusta

10 toiseen kohdistuva myönteinen toiminta

11 rakkaudenteot, hellyydenosoitukset, hyväilemiset ja muu sellainen

12 ystävydenosoitukset

13 toisen auttaminen, toisen tilanteen tai aseman helpottaminen tai keventäminen

14 yhteistyön ehdottaminen tai tarjoaminen, yhteistoimintaan ryhtyminen

15 muodollinen kohteliaisuus, kumarrukset, kättelyt, ojentamiset, oven aukaisemiset, esteiden poistamiset jne.

16 lähestyminen ei-vihamielisin aikein

20 asiaan tai tehtävään kuuluva toiminta

21 valmistelu, kohteen tai tilanteen tutkiminen, toteutuksen valmistelu, aineiden kokoaminen, välineiden hankkiminen, asian vireille pano

22 toteutus, asian tai tehtävän toteuttamiseen tähtäävä valmistava tai muuttava toiminta

- 23 viimeistely, tuloksen tarkastelu ja arviointi, viimeiset korjaavat tai siistivät toimenpiteet
- 30 toiseen kohdistuva kielteinen toiminta
- 31 lähestyminen ei-ystävällisin aikein, uhkaaminen; samoin pakeneminen
- 32 estäminen, sulkeminen pois tai ulkopuolelle; pidättäminen, vangitseminen, vangittuna pitäminen, oikeuteen asettaminen, tuomitseminen
- 33 toisen vaivaaminen, kiusaaminen, rasittaminen, harmin aiheuttaminen toiselle
- 34 riidan haastaminen
- 35 vihamielisyyden osoittaminen, toiminta tarkoituksella käydä käsiksi toisen ruumiiseen, omaisuuteen, etuun tms., aktuaalinen käsiksi käyminen (pois lukien vahingoittaminen)
- 36 vahingoittaminen, toisen ruumiiseen, omaisuuteen, etuun tms. puuttuminen ja sille vahingon aiheuttaminen
- 37 surmaaminen

43 Siirron illokutiivinen laji Searlen mukaan (S43)

Edelliset muuttajat nro 41 ja 42 ovat sillä tavalla toisensa pois sulkevat, että jos siirto on vuorovaikutusta Balesin mielessä, se ei ole varsinaista toimintaa ja päinvastoin. Jos siirto on toimintaa, ei sen illokutiivista lajia voi määrittää. Illokutiivisen lajin voi määrittää vain Bales-tyyppisistä vuorovaikutussirroista (eikä niistäkään aina). – Poikkeuksena ovat deklaraatiot (tämän muuttujan luokka 5), jotka toisinaan (eivät aina) esiintyvät toimintana eivätkä Bales-tyyppisenä interaktiona (esim. jonkun erottaminen järjestöstä; uuden organisaation perustaminen; ne ovat raportoituina toimintaa, mutta toteutuvat kuitenkin deklaraatioina). Deklaraatiot luokitellaan illokutiivisen lajin luokkaan 5, vaikka ne olisivatkin toimintaa eivätkä Bales-tyyppistä interaktiota (ne kuitenkin voivat olla myös Bales-tyyppisiä siirtoja).

0 illokutiivista lajia ei voi määrittää; siirto ei ole niin paljon puheteon kaltainen, että sen illokutiivisesta lajista voisi puhua

1 *assertiivit*: “Assertiivien luokan jäsenten mielenä tai tarkoituksena on velvoittaa puhuja (eri asteisesti) siihen, että asianlaita on tietyllä tavalla, siis sitoa puhuja ilmaistun proposition totuuteen. Kaikkia assertiivien luokan jäseniä voidaan arvioida arviointidimensiolla, joka sisältää arvoinaan *toden* ja *väärän*. ...Yksinkertaisin testi assertiiveille on tämä: voitko sananmukaisesti luonnehtia sitä (muun ohella) todeksi tai vääräksi.” (Searle 1986, 13.)

2 *direktiivit*: “Näiden illokutiivinen mieli on siinä, että ne ovat puhujan (erasteisia...) yrityksiä saada kuulija tekemään jotakin. Ne voivat olla hyvin maltillisia 'yrityksiä' niin kuin kutsuessani sinut tekemään jotakin tai ehdottaessani, että tekisit niin, tai ne voivat olla hyvin rajuja yrityksiä niin kuin vaatiessani sinua tekemään jotakin. ...Kysymykset ovat direktiivien alaluokka...” (Searle, 13–14.) Direktiiveiksi meidän on laskettava ylimalkaan kaikki yritykset saada joku tekemään jotakin tai pidättymään jonkin tekemisestä. – Direktiivilla ei tarvitse olla aivan selvää kohdetta, niin että voisimme sanoa, kenet puhuja yrittää saada tekemään jotakin. Direktiivi voi olla myös sellainen, että toivotaan jonkun tekevät jotakin.

3 *kommissiivit*: “Kommissiiveilla tarkoitetaan niitä illokutiivisiä tekoja, joiden tarkoituksena on velvoittaa puhuja (jälleen eri asteisesti) johonkin tulevaan toimintalinjaan.” (Searle, 14.)

4 *ekspressiivit*: Searle määrittelee tämän luokan varsin hankalalla tavalla seuraavasti: “Tässä luokassa illokutiivisena mielenä on ilmaista propositionaalisen sisällön esittämää asiantilaa koskevan vilpittömyysehdon täsmentämä psykologinen tila. Paradigmaattisia ekspressiivisiä verbejä ovat ‘kiittää’, ‘onnitella’, ‘pyytää anteeksi’, ‘ilmaista osanottonsa’, ‘valittaa’ ja ‘toivottaa tervetulleeksi’.” (Searle, 15.) Esimerkiksi: “Kiitos, että maksoit lainasi takaisin”; illokutiivisena mielenä on siis ilmaista kiittämistä koskevan vilpittömyysehdon (kiitos on vilpittömyys, jos puhuja tuntee kiitollisuutta kuulijaa kohtaan) täsmentämä psykologinen tila eli siis juuri kiitollisuus. Kiitollisuutta voi tietenkin ilmaista, vaikka ei tuntisikaan kiitollisuutta.

5 *deklaraatiot*: “Tätä luokkaa määrittelevä piirre on, että siihen kuuluvan teon onnistunut suorittaminen saa aikaan propositionaalisen sisällön ja todellisuuden välisen vastaavuuden – onnistunut suoritus takaa, että proposition sisältö vastaa maailmaa. Jos suoritan onnistuneesti teon,

jolla nimitän sinut puheenjohtajaksi, olet sen jälkeen puheenjohtaja. Jos suoritan onnistuneesti teon, jolla asetan sinut ehdokkaaksi, olet sen jälkeen ehdokas. Jos suoritan onnistuneesti sotiatalan julistamisen teon, vallitsee sotatila. ...Deklaraatiot saavat aikaan jonkin muutoksen viitatus objektin tai objektien asemassa tai tilassa yksinomaan sen seikan ansiosta, että deklaraatio on onnistuneesti suoritettu.” (Searle, 16–17.) Deklaraatioiden kanssa pitää olla varuillaan; on sellainen tuntuma, että niitä on lehtitekstissä (varsinkin poliittisessa puheessa) paljon enemmän kuin ensi silmäyksellä näyttää.

44 Mihin siirto on vastaus (V44)

Vastaus tarkoittaa kaikkia niitä reaktioita, jotka jokin siirto tai siirtokokonaisuus = diskurssi (joka voi olla puhetta tai toimintaa tai molempia) herättää eli saa vastaukseksi, myös HS:n toteamuksia, jotka raportoivat eri instanssien siirtoja ja diskursseja. Usein vastaus on vastaus johonkin yksittäiseen siirtoon; usein se on vastaus johonkin siirtokokonaisuuteen eli diskurssiin. Merkitään:

0 siirto ei ole vastaussiirto (vaan aloitesiiro tai -diskurssi)

1 siirto on vastaus yksittäiseen siirtoon tai sellaiseksi tiivistettyyn diskurssiin

2 siirto on vastaus diskurssiin, jota ei jutussa ole tiivistetty yhdeksi siirroksi

45 Aloitesiiiron tunnus (ALS45)

000 siirto ei ole vastaussiirto tai on vastaus diskurssiin, jota ei ole tiivistetty yksittäiseksi siirroksi
001 siirto on vastaus siirtoon nro 001; ja niin edelleen (jos siirto esiintyy jutussa useammin kuin yhden kerran, merkitään se esiintymä, johon siirto ilmeisimmin on vastaus – tavallisesti se lienee siirron viimeisin esiintymä; on kuitenkin muistettava, että täysin identtisiä siirtoja ei luokitella kuin kertaalleen)

46 Aloitteen tekijän identifikaatio (AL46_12)

0000 siirto ei ole vastaussiirto

0100–9999 sen toimijan juttukohtainen identifikaatiotunnus, jonka siirtoon tai diskurssiin siirto on vastaus

AL46_13–AL46_23

Havaintomatriisin seuraavissa yhdessätoista sarakkeessa AL46_13–AL46_23 esitetään kunkin muuttujassa 46 (AL46_12) tunnistetun aloitteen tekijänä olevan toimijan toimijakohtaiset tiedot edellä esiteltyjen muuttujien 13–23 mukaisesti.

47 Vastaustavat: yleisluokittelu (VT47)

Vastaustapoja koskevat muuttujat ovat kaikkein keskeisimpiä muuttujia koko tutkimuksessa.

Kysymys on siitä, millä eri tavoin siirtäjät (1) voivat periaatteessa ottaa vastaan erilaisia aloitesiiroja ja diskursseja ja vastata niihin ja (2) millä tavoin siirtäjät tosiasiaassa ottavat vastaan aloitteita ja vastaavat niihin. Tietenkin kaikki edellä esitetyt siirtokohtaiset muuttujat kuvaavat myös vastaussiirtoja; niiden avulla voidaan siis myös luonnehtia vastaustapoja.

Vastaustapoja koskevilla muuttujilla tavoittelemme myös niitä aukkoja, joita journalismissa mahdollisesti on: käyttämättömiä mahdollisuuksia, jotka rajoittavat journalismissa periaatteessa mahdollista yhteiskunnallistumista vain tiettyihin kuvioihin (käyttämättömät mahdollisuudet viittaavat yhteiskunnallistumisen pois suljettuihin kuvioihin ja -ulottuvuuksiin). Merkitään siis:

0 siirto ei ole vastaussiirto

1 vastaaja ilmaisee kuulleensa tai panneensa merkille aloitteen/herätteen, mutta ei muuta

2 vastaaja ilmaisee kuulleensa tai panneensa merkille aloitteen/herätteen, mutta ilmaisee samalla, että ei ymmärrä sitä

3 vastaaja ilmaisee kuulleensa tai panneensa merkille aloitteen/herätteen, mutta ilmaisee samalla, ettei kykene sitä ymmärtämään, vaan kaipaa lisäinformaatiota

4 vastaaja ilmaisee kuulleensa tai panneensa merkille aloitteen/herätteen ja ymmärtäneensä sen (tavalla tai toisella, oikein tai väärin): vastaaja antaa tulkinnan aloitteelle eli ilmaisee, mitä aloite hänelle merkitsee, mutta ei muuta (vastaus ei ole asemoiva: se ei asemoi aloitteen tekijää tai jotain muuta toimijaa kohdistumalla niihin)

5 vastaaja ilmaisee kuulleensa tai panneensa merkille aloitteen/herätteen ja ymmärtäneensä sen (tavalla tai toisella, oikein tai väärin) ja vastaa aktiivisesti aloitteeseen (vastaus asemoi jonkin toimijan kohdistumalla siihen)

48 Vastauksen luonne keskustelussa (VTL48)

Luokitellaan kaikki vastaukset, jos voidaan!

00 siirto ei ole vastaussiirto

01 siirto on vastaussiirto, mutta sitä ei pysty luokittamaan alla oleviin luokkiin; vastaussiirto sijoittuu muuttujan 47 luokituksessa luokkiin 1–3

10 TORJUVAT VASTAUKSET: yleensä vain vastahankaan tai vastarintaan asettuvat, vastustavat vastaukset

11 aloitesiiirto on tarpeeton, turha

12 aloitesiiirto on perusteeton, perustelematon, ei oikeutettu, kohtuuton, epäoikeudenmukainen, suoritus heikkolaatuinen

13 aloitesiiirto on vilpillinen, ei hyvässä uskossa

14 aloitesiiirto on lyhytnäköinen, vahingollinen, tekijä ei käsitä, mitä aloitteen toteuttamisesta seuraisi

15 aloitesiiirto on ristiriitainen

16 aloitteen tekijän asema on kyseenalainen: tekijällä ei ole oikeutta aloitteeseen

17 aloitesiiirto on laiton, vastoin normeja, tapoja jne.

20 AFFIRMATIIVISET VASTAUKSET: yleensä vain myöntävät, myöntyvät, yhtyvät, myötäsukaiset vastaukset

21 aloitesiiirto on tarpeellinen: juuri sitä mitä tarvitaan

22 aloitesiiirrolle on perusteensa, hyvät syynsä

23 aloitesiiirto on vilpittömän, hyvässä uskossa

24 aloitesiiirto on kaukonäköinen, viisas, ovela; hyvä siirto

25 vastaus jatkaa aloitesiiirtoa viemällä sitä eteenpäin

26 aloitesiiirto asettaa välttämättömyyden, jota on noudatettava halusi tai ei

27 aloitesiiirto on johdonmukainen

28 aloitteen tekijän aseman tunnustaminen: tekijällä on oikeus, jopa velvollisuus aloitteeseen

30 SEKOITTUNEET VASTAUKSET: yleensä sekoittuneet eli ambivalentit vastaukset

31 aloitteeseen vastataan neuvottelutarjouksella tai neuvotteluehdotuksella, ehdottamalla kaupan hierontaa; myös perusteiden kysyminen

32 ironinen vastaus

33 vastaus ivaa, tekee pilaa, on pisteliäs

34 vastaus absurdisoi aloitteen kehittämällä aloitetta järjettömyyksiin, noudattamalla aloitetta tunnollisemmin tai pitemmälle kuin oli tarkoitus jne.

35 vastaus banalisoi aloitteen, särkee lumouksen, illuusiot (Entzauberung)

Lähteet:

Ahonen, P. Valtio-oppi ilman valtiota (I). *Politiikka*, 27 (3), 1984, 240–257.

Allardt, E. & Littunen, Y. *Sosiologia*. 4. laitos. Porvoo – Helsinki, WSOY, 1972.

Greimas, A.J. *Strukturaalista semantiikkaa*. Helsinki, Gaudeamus, 1980.

Leiwo, M., Kuusinen, J., Nykänen, P. & Pöyhönen M-R. Kielellinen vuorovaikutus opetuksessa ja oppimisessa I. Luokkakeskustelu ja sen kuvaus. Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteiden tutkimuslaitos, A 2, 1987.

Luokkaprojekti. Suomalaiset luokkakuvassa. Tampere, Vastapaino, 1984.

- Pietilä, K. & Sondermann, K. Luonnoksia joukkoviestinnän sosiologisen tutkimuksen metodeiksi. Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, B 50, 1987.
- Pietilä, V. Sisällön erittely. Helsinki, Gaudeamus, 1973.
- Searle, J. Expression and meaning. Studies in the theory of speech acts. Cambridge etc., Cambridge University Press, 1986 (1979).
- Silvo, I. Valta, kenttä ja kertomus. Televisiopolitiikan tulkinnat. Helsinki, Oy Yleisradio Ab, 1988.
- Suomen laki I ja II. Helsinki, Suomen Lakimiesliitto, 1981 ja 1984.
- Suomen tilastollinen vuosikirja 1987. Helsinki, Tilastokeskus, 1987.
- Szczepanski, J. Sosiologian peruskäsitteet. Helsinki, Kansankulttuuri, 1970.
- von Wiese, L. System der Allgemeinen Soziologie. München – Leipzig, Duncker & Humblot, 1933.